

בעהשית

שבע חיים

דברי תורה

מאת

כ"ק מרן אדמו"ר
הגה"ק זצוקללה"ה

דברי תורה

מאת

כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א

פרשת ויקרא תשפ"ג

גליון ב' אלפים ס'

שנה ל"ט • גליון כ"ג

יוצא לאור ע"י

מכון הוצאה לאור "שבע חיים"

אגוד חסידי צאנז

רח' רבי עקיבא 8 • קרית צאנז נתניה

טלפון/פקס: 09-8820355

בארה"ב: 201-472-0556

תוכן הענינים

דברי תורה מאת כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק זצוקללה"ה

שיעור חומש ורש"י פרשת ויקרא תשל"ח

- בשני אלפים השנים הראשונות של העולם התגברה ביותר קליפת עריות, אחר כך במשך שני אלפים שנה התגברה ביותר קליפת עבודה זרה, ואחר כך קליפת ממון עד ימינו.
- עמוד התורה מכוון להכניע את קליפת עריות, כי אין מחשבת עריות מתגברת אלא בלב פנוי מהחכמה, ולכן כשהתחילו שני אלפים שנות תורה פסקו שני אלפים שנות עריות.
- עמוד העבודה מכוון להכניע קליפת עבודה זרה, על ידי הקרבת קרבנות שהם נגד הקרבנות לעבודה זרה.
- עמוד גמילות חסדים וצדקה מכוון להכניע את קליפת הממון, שהיא קליפה גדולה ובני אדם להוטים אחריה כפי שהיו להוטים פעם אחרי עבודה זרה.
- על ידי הדין מבטלים את תאות הממון, כי לומדים ליהנות רק מממון כשר על פי דין, ואילו המתאהה לממון שולח ידו גם בגול כדי למלא תאותו.
- על ידי השלום מבטלים את קליפת עריות, כי בחינת חסד דקדושה להרבות שלום בין איש לרעהו הוא נגד חסד דטומאה שהוא בפרשת עריות.
- בדורות הקודמים שהיו נוהרים במידת הקדושה היו כל ישראל מאוחדים והרגישו בצערו ושמחתו של השני, ובימינו אין רואים השתתפות בצערם וצרתם של ישראל.
- אברהם אבינו הכניע את קליפת עבודה זרה כשפרסם שם ה' בעולם. יצחק הכניע את קליפת עריות כשהיה כולו פרוש מהעולם הזה עד שאביו היה צריך להתעסק בנישואיו. ויעקב תיקן קליפת ממון כשהיה נוהר בממונו שיהיה בתכלית הכשרות ולא יהיה מממון שאינו שלו.
- האדם ניכר בכוסו, אם הוא בא לידי קליפת עריות כששותה לשכרה, ובכיסו אם הוא מוטר את ממונו לדבר מצוה, כי בממון יבחן יהודי עד כמה הוא מוכן למסור נפשו למען שמירת המצוות, ובכעסו שהכועס כעובד עבודה זרה.
- בימי אחשוורוש פגמו בחטא עבודה זרה כשהשתחוו לצלם, ובחטא עריות בסעודתו של אותו רשע שהתכוון לדבר עבירה, ובחטא גזל כשלקחו לעצמם כלים מהסעודה.
- בצום של תענית אסתר החשוב כמו קרבן מתקנים עמוד העבודה, ובקריאת המגילה את עמוד התורה, ובמשלוח מנות ומתנות לאביונים את עמוד גמילות חסדים.

דברי תורה מאת כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א

השיבנו ה' אליך ונשובה חרש ימינו בקדם

- מאמר הבעש"ט הק', שכל אדם מתעורר לתשובה על ידי הבת קול שיוצאת מהר חורב, ומי שהוא בר דעת מתחזק בתשובה ובמעשים טובים להתקרב אל הקב"ה.

- מהרה"ק מבארדיטשוב זי"ע, שבחג הסוכות עושים תשובה מאהבה והוא ראשון לחשבון עוונות שמתהפכים לזכיות.
- מספה"ק בני יששכר, דכשאדם עושה תשובה מאהבה הוא כדגן ויין שמשתנים למעליותא.
- הבאת ועבודת הקרבן מעוררים את החוטא לתשובה מאהבה, כי הכהנים הם מסטרא דחסד.
- מי שבבחינת 'זיקר' שהוא לשון טומאה, מכל מקום על ידי הבאת הקרבנות יתהפך למדרגת 'זיקרא' שהוא לשון חיבה.
- זה נאמר דווקא לבני ישראל, כי תשובה מאהבה אינו שייך אצל אומות העולם.
- פסח הוא זמן תשובה מאהבה ושואבים העוונות שהשליכו בימים הנוראים, כדי שיתהפכו לזכיות.
- אוכלים המצה הרומזת למצה ואחר כך מרור הרומז לעבירות, כי על ידי תשובה מאהבה נחשבים הכל כמצוות.

רַפְּאוֹת תְּהִי לְשִׁרְךָ וְשִׁקּוֹי לְעַצְמוֹתֶיךָ (משלי ג, ח)

דברי התורה בגליון זה מוקדשים לזכות

בריאותו השלימה של עמרת ראשנו ותפארתנו

כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק

רבינו צבי אלימלך בן חיה נחמה

שליט"א

השי"ת יחזקו ויאמצו בבריות גופא ונהורא מעליא לאורך ימים ושנים טובות

בְּי אַרְךָ יָמִים וְשָׁנֹת תַּיִם וְשָׁלוֹם יוֹסִיפוּ לָךְ (משלי ג, ב)

בקשה רחופה

היות ואי"ה כבר בראשית השבוע הבעל"ט עומדים אנו להדפיס

את גליונות הדברי תורה

לש"ק פר' צו, חג הפסח, שבת חוה"מ, שביעי של פסח, ש"ק פר' שמיני

פונים אנו בזה לאנ"ש נדיבי הלב

להיות שותף בהדפסת והפצת מעיינות הקודש,

לכבוד השמחה במעונם או להנציח קרובים.

ונא להזדרזו ולהודיע לנו בהקדם האפשרי עד יום א' הבעל"ט

בטלפון: 052-7140042

דברי תורה

מב"ק מרן אדמו"ר הגה"ק וצוקללה"ה

שיעור חומש ורש"י פרישת ויקרא תשל"ח

מהם היתה שולמת אחת משלש טומאות
אלו ביתר תוקף ועוז.

בשני אלפים הראשונות לבריאת
העולם שלטה ביותר טומאת
זנות, ומראשית כזאת ידענו אצל קין
שהרג את הכל בגלל תאומה יתירה
שנולדה עם הכל והיו מריבים ביניהם מי
נוטל אותה (בראשית רבה כב, ז), וכן כתוב
(בראשית ו, ב) ויראו בני האלקים את בנות
האדם כי טובות הנה וגו', ועל דור
המבול נאמר (שם, יא-יב) ותשחת הארץ
לפני האלקים וגו' וירא אלקים את הארץ
והנה נשחתה כי השחית כל בשר את
דרכו על הארץ, ופירש רש"י, ותשחת
לשון ערוה. הרי שבדורות הראשונים
היתה עיקר ההתגברות על טומאת
ערוות.

לאחר מכן, במשך שני אלפים שנה
היתה התגברות גדולה של

הקליפות על טומאת עבודה זרה. במשך
כל השנים הללו היה יצר זה מרקד בין
בני אדם להיות להומים אחרי אלילי
עבודה זרה, כפי שמצינו (סנהדרין קג, ב)
שאפילו בצאת ישראל ממצרים ובשעה
שעברו בים סוף היה פסל מיכה מהלך
עמם, ואף כשנכנסו לארץ ישראל
המשיכו ליטול עמם פסל זה (ראה
שופטים יח, לא). כך גם ארבעים יום בלבד

בתורה"ק (ויקרא א, א) אל משה וידבר
ה' אליו מאהל מועד לאמר.

הנה בתיבת ויקרא כתוב אות א' ועירא,
וכבר נאמרו בזה אלפי מעמים, וגם
אני עניתי ואמרתי בזה דברים הרבה.
ובעל הטורים כתב שמושה היה עניו לא
רצה לכתוב אלא ויקר לשון מקרה, כאילו
לא דבר הקב"ה עמו אלא במקרה כדרך
שנאמר בכלעם (במדבר כג, ד), ואמר לו
הקב"ה לכתוב גם הא', ושוב אמר משה
מחמת רוב ענוה שלא יכתבנה אלא
קטנה יותר משאר אלפי"ן שבתורה
וכתבה קטנה, ע"כ. אך לכאורה עדיין יש
להבין מדוע כתב דווקא את האות א'
ועירא, והיה יכול לכתוב את האות ק'
ועירא, שיהיה נראה כאילו כתוב רק וירא
אל משה.

*

נראה לומר בזה, בהקדם מאמר
הצדיקים (ספר החיים חלק ב, פרק ה);
דבש לפי מערכת ז' אות ו; מעשה רקח על
הרמב"ם, הלכות מתנות עניים, פ"י ה"א) על
הפסוק (חבקוק ג, יב) בזעם תצעד ארץ,
שתיבת זע"ם היא נוטריקון ז'נות ע'בודה
זרה מ'מון. והרמז בזה, שימות העולם
שהם ששת אלפים שנה (סנהדרין צו, א)
מתחלקים לשלש תקופות, שבכל אחת

קליפות אלו, וכל אחת מקליפות הללו תתגבר ביותר במשך אלפיים שנה.

*

בוזה נראה לומר, שעל כך שנו חכמים בלשון המשנה במסכת אבות (א, ב) על שלשה דברים העולם עומד, על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים, דהיינו ששלשה עמודים אלו הם מכוונים כנגד שלש קליפות אלו כדי להתגבר עליהם ולכבדם.

עמוד התורה הוא לכבד את קליפת עריות, וכמו שכתב הרמב"ם (הלכות איסורי ביאה כב, כא) אין מחשבת עריות מתגברת אלא בלב פנוי מן החכמה, ובפשטות ביאור הדברים, שאדם שהקב"ה חנן אותו בדעה בינה והשכל, והוא הגיל לחשב את דרכיו ולהתבונן במעשיו, הרי עניני עריות מתועבים ומשוקצים אצלו בתכלית המיאוס, והוא בוש למלא את ראשו בהרהורים מאוסים כאלו. הוא אומר לעצמו, הרי יש לי שכל בראשי שאני יכול להשתמש בו לחשוב כל כך הרבה דברי תורה וחכמה, ולהרהר בדברים של אמת אשר יש בהם תועלת בזה ובכא, ולמה זה אמלא את ראשי בהרהורים על מעשי רשע ודברי שגעון אשר העוסק בהם נדמה לבהמות וחיות פרא ושקצים ורמשים אשר הם עוסקים בענינים אלו, ואיך נאה לאדם שיחיה ויתנהג כשרץ וכבהמה וחיה, וכבר אמרו בגמרא (חגיגה טו, א) שזהו אחד הדברים שבהם בני אדם דומים לבהמה, ודי לו במה שהוא מוכרח לקיום העולם, אבל איך יבוזה עצמו להרהר בענינים כאלו עבור מעשי רשע.

אחרי מתן תורה מצינו (שמות לב, א-ה) שהתגבר עליהם יצר זה ואמרו, קום עשה לנו אלהים אשר ילכו לפנינו וגו' וישתחוו לו ויזבחו לו ויאמרו אלה אלהיך ישראל אשר העלוך מארץ מצרים. כך השתקעו בטומאת עבודה זרה במשך כל השנים מאז נכנסו לארץ ישראל ובכל ימי בית ראשון, כפי שמבואר בספרי הנביאים שתמידין כסדרן היו עובדים לכל מיני עבודה זרה, רחמנא ליצילן.

אולם לאחר חורבן בית המקדש הראשון, כאשר ראו אנשי כנסת הגדולה מה שעוללה טומאת עבודה זרה לבני ישראל, אשר היא שהחריבה את מקדשינו ושרפה את היכלנו, צעקו אל ה' שימסור בידם את יצרא דעבודה זרה, והתענו שלשה ימים ושלשה לילות עד שיצא היצר מבית קדשי הקדשים בדמות גור אריה של אש ותפסו אותו וביטלו את כוחו (יומא סט, ב).

איך מכאן ואילך, בשני אלפים השנים האחרונות, התגברה הסטרא אחרא בטומאה חדשה והיא טומאת הממון, אשר זהו סוג חדש של אליל אשר כמוהו לא היה, כאשר בני אדם רדופים ולהויים אחרי בצע ממון, ויצר מחשבות לבם כל היום מבואם ועד צאתם רק על דבר הכסף הנמצא באמתחתם, לרדוף אחרי ריבוי ממון ולעבוד עבור הממון, והכסף יענה את הכל.

וכאמור, כל זאת נרמז בפסוק בוע"ם תצעד ארץ, גטריקון זנות עבודה זרה ממון, שכמשך ששת אלפים שנות העולם, עד אשר יבער ה' את רוח הטומאה מן הארץ, תצעד הארץ ויעברו בני אדם בעולם את הנסיון של שלש

ועמוד התורה הוא הכח להתגבר על קליפת עריות.

ואחרי ככלות שני אלפים שנות תורה התחילו שני אלפים שנות תורה, כי הדרך להכניע את התגברות יצרא דעריות ושלא יהיה עוד השחתת העולם, הוא רק על ידי שיקבלו את התורה ויקיימו בעצמם (הושע א, ח) והגית בה יומם ולילה, כי אין מחשבת עריות מתגברת אלא בלב פנוי מן החכמה. וזהו הרמז במה שניתנה תורה בארבעים יום כנגד ארבעים יום של יצירת הולד (ראה אור החיים הק' שמות לב, ו), כי לעומת מומאת הרשעים שהשחיתו דרכם לתוהו ולא הניחו שיעשה צורת הוולד, אין עצה אלא לעסוק בתורה, שלא יהיה הלב פנוי מן החכמה.

ואף ששני אלפי שנות תורה התחילו כבר בימי אברהם אבינו וקודם מתן תורה בסיני, (ראה עבודה זרה פ, א), זאת הוא משום שכבר בימיו היתה תחילת ההכנה לקבלת התורה, וכל המאורעות מימי אברהם היו כולם הכנה לגלות מצרים ויציאת מצרים אשר היו הכנה לתכלית המקווה של קבלת התורה בסיני.

*

ברם, כיון שראתה הסמרא אחרא שהתחילו ובאו שני אלפים שנות תורה וניתן לבני ישראל הכח להתגבר על קליפת עריות, החלה היא מכאן ולהבא להתגבר ביתר שאת בטומאה אחרת, היא קליפת עבודה זרה.

ולבן אף ששני אלפים שנות תורה התחילו מימי אברהם אבינו, ואכן

הוי אומר, שהאיש אשר אין לבו פנוי מן החכמה, והוא בבחינת (שמות לא, ג) ואמלא אותו רוח אלקים בחכמה ובתבונה ובדעת, שראשו מלא בדברי חכמה, אי אפשר שיכנסו לראשו הרהורי עריות ועניני שמות ושגעון, כשם שבכלי מלא אין מקום להכניס מיני לכלוך ומינוף. רק מי שלבו פנוי מן החכמה ומוחו ריק וחלול, אצלו מתגברים הרהורי עריות ושגעון, כי הוא כמו כלי העומד ריקן שאפשר להכניס בו כל מיני לכלוך ומינוף.

לפי דרכנו יתבאר בטוב טעם הא דתנא דבי אליהו (סנהדרין צ, א; עבודה זרה פ, א) ששתי אלפים שנה היו עלמא, שני אלפים תוהו, שני אלפים תורה, שני אלפים ימות המשיח. כי הנה קליפת עריות נקראת בשם תוהו, על דרך ששנינו (גישין מא, ב) לא נברא העולם אלא לפריה ורביה, שנאמר (ישעיהו מה, יח) לא תוהו בראה לשבת יצרה, עיי"ש, הרי שאם אין עוסקים בפריה ורביה אלא בעריות שהם דברי רשעות בעלמא ואין בהם משום ישוב וקיום העולם, לזאת יקרא תוהו. ולכן שני אלפים השנים הראשונות שבהם התגברה קליפת עריות נקראו בשם שנות תוהו, וכאמור שדור המבול לא עסקו בפריה ורביה וביושובו של עולם אלא השחית כל בשר את דרכו על הארץ, והביאו מין על שאינו מינו (סנהדרין קה, א) שהוא אינו מוליד (עין רמב"ן זיקרא יט, יט), ובכך גרמו דור המבול לתוהו ובוהו ולחורבן העולם, וישאר אך נח איש צדיק בדורותיו. והסיבה שבשני אלפים השנים הללו התגברה קליפת תוהו של עריות, לפי שאז לא היה עדיין אלפיים שנות תורה,

לבהמות ועשו אותם לאליל, ורצה הקב"ה שלא ילמדו ישראל ממעשיהם ולא יאמרו (דברים יב, ל) איכה יעבדו הגוים האלה את אלהיהם ואעשה כן גם אני, על כן ציווה הקב"ה לשחוט הבהמות ולהקריב את הקרבנות הקדושים, כדי להפריש את ישראל מעבודה זרה, עיי"ש.

הן אמנם שהרמב"ן (ויקרא א, ט) ועוד מפרשים (ראה תורת העולה להרמב"א ח"ב פ"א) קראו תגר על דברי הרמב"ם הללו, שאם אמנם זה כל הטעם להקרבנות קרבנות, מדוע יש כמה סוגי קרבנות שונים זה מזה, ולמה יש כל כך הרבה חילוקי דינים בין קרבן להברו, עיי"ש בדבריהם. אך גם אחרי הקושיות הללו הרי דברי הרמב"ם אמת המה, וכמו כל רמב"ם מוקשה שאפשר וצריך ליישובו (וכידוע שהגאון רבי ישע מראגמשוב זצ"ל חיבר חיבור שלם להוכיח שלכל דברי המורה נבוכים יש מקור בדברי חז"ל (נדפס בסוף ספרו צנפנא פענח עה"ח), וכבר אמר זקה"ק מצאנו ז"ע על אחד שהתחיל להנהיג עדה של חסידים, וכי כיצד יכול הלה להיות רבי, כלום למד מורה נבוכים, עכד"ק. ולך נא ראה את לשון קדשו של זקה"ק מצאנו ז"ע בדברי חיים (לפסח, ד"ה במדרש שה"ש כתפוח) שבתוך דבריו כתב, כמבואר ברמב"ם ז"ל ובכתבי האר"י ז"ל, עכל"ק, הרי שהזכיר את הרמב"ם בכריכה אחת עם דברי האר"י ז"ל, כי כל דברי הרמב"ם מכוונים גם על פי סוד).

ועל כל פנים עיקר הענין בוודאי אמת הוא, שגם לדעת שאר הראשונים, שיש עוד טעמים אחרים למצות קרבנות, אבל על ידי שהקריבו ישראל קרבנות

כבר בימיו היתה התגברות של עבודה זרה, אבל עיקר התגברות קליפה זו היתה מאז קיבלו ישראל תורה מסיני, אשר בזה קיבלו ישראל כח להתגבר על יצרא דעריות, ולכן החלו הקליפות להתגבר ביותר בטומאת עבודה זרה, ולפיכך דווקא אחרי קבלת התורה כאשר עברו ארבעים יום מאז עלה משה למרום, הסיתם היצר לאמר קום עשה לנו אלהים וגו' וישתחוו לו ויזבחו לו ויאמרו אלה אלהיך ישראל וגו'. וכך היה יצר זה הולך וחזק מאד מאותו היום ואילך, עד שכאשר נכנסו לארץ וחזרו בני גד ובני ראובן וחצי שבט המנשה לנחלתם ובנו שם מזבח, חשדו בהם שאר שבטי ישראל שהם בנו את המזבח לעבודה זרה, והיו צריכים להצטרק שלא עשו המזבח להקריב עליו קרבנות אלא להיות להם לעד ולזכרון לעבוד את ה', כמפורש כל זה בספר יהושע (פרק כב). ואחרי מות יהושע כבר החלו ישראל לטעות שוב ושוב לעבוד את אלילי הבעלים והעשתרות ולהשתחוות לאלהים אחרים, כמבואר באריכות בספר שופטים ושאר ספרי הנביאים.

*

אשר על כן, כדי שיהיו ישראל יכולים להכניע יצר זה של עבודה זרה שהתגבר בשני אלפים השנים הללו, ציווה הקב"ה את ישראל דווקא בשנים אלו להקריב לפניו קרבנות, כי עמוד העבודה של הקרבנות הקרבנות מיועד להתגבר על קליפת עבודה זרה, כפי שכתב הרמב"ם במורה נבוכים (ח"ג, פרק לב ופרק מו) מעם למצות הקרבנות קרבנות, משום שהיו ישראל שרויים בין המצריים שהשתחו

לשמש ולירח, ושאר מיני שטות ושגעון אשר עברו ובטלו מן העולם. כל זאת הוא בזכות הקרבנות שהקריבו בזמן שבית המקדש היה קיים, שבוה היה בכוחם של אנשי כנסת הגדולה לבטל לגמרי את יצרא דעבודה זרה.

*

אולם כיון שנחלש ונכנע גם יצרא דעבודה זרה בכח הקרבת הקרבנות, עדיין כוחות הטומאה לא נחו ולא שקטו, שהרי זה לעומת זה עשה האלקים (קהלת ז, יד), ולכן בשני אלפים השנים האחרונות החלו להתגבר ביותר בטומאה חדשה, היא טומאת הממון, אשר זהו סוג חדש של עבודה זרה.

דבר זה החל כבר להתעורר בימי בית ראשון, כאשר החל להיחלש מעט הכח של עבודה זרה בזכות הקרבת הקרבנות, ולעומת זה החלה להתגבר טומאת הממון, ומחמת תאות ממון המשיכו להיות אדוקים בעבודה זרה, כפי שאמרו לירמיהו (ירמיהו מד, יז-יח) כי עשה נעשה את כל הדבר אשר יצא מפינו לקטר למלכת השמים וגו' ונשבע לחם ונהיה טובים וגו' ומן אז חדלנו לקטר למלכת השמים והסך לה נסכים חסרנו כל וגו'. וגם כשיצאו לגלות בכל היו עניים ומחזרים על הפתחים (ראה רש"י, דניאל ד, כד), וזה גרם להם להתאוות תמיד לממון, וכן בימי בית שני היו ישראל אוהבים את הממון (תוספתא, מנחות יג, כב), וכך הולכת טומאת הממון ומתגברת בשני אלפים השנים האחרונות, כאשר בני אדם רדופים ולהוטים אחרי בצע ממון, וזו כל דאגתם וטרדתם כל היום. ויצר זה של תאות

לפני ה' פעלו בכך להחליש את יצרא דעבודה זרה, ולהכניע את כח הטומאה של הגוים העובדים אלילים שהקריבו לעבודה זרה את קרבנותיהם הטמאים, כגון הקרבנות שהקריבו בלעם וכדומה, וכאשר מצינו (מדרש תנחומא, פרשת צו, א) שביקש בלעם להקריב קרבנות לפני ה' כדרך שמקריבים ישראל, ואמר לו הקב"ה שבועה שאיני מקבל קרבן אלא מישראל, עיי"ש.

ואכן בזכות ובכח כל הקרבנות שהקריבו בני ישראל במשכן ובבית המקדש הראשון והשני, שיברו והכניעו כל כך את יצרא דעבודה זרה עד שבסופו של דבר כאשר אנשי כנסת הגדולה התענו שלשה ימים בלבד, שזו תענית הפסקה קמנה, כבר נמסר בידם יצרא דעבודה זרה וביטלו את כוחו, ואף את יצרא דערייות ביקשו לבטל, אלא שלצורך קיום העולם השאירו אותו כמובא בגמרא (יומא סט, ב).

זאת אנו אכן רואים שבחסדי ה' מאז ועד עתה ניצלנו מיצר של עבודה זרה, וטומאת האלילים חלפה עברה מן העולם, לא רק אצל בני ישראל אלא גם אצל רוב ככל אומות העולם, שכמעט לא נמצא אצלם מי שיאמין בפסילי עין ואבן, לאמר לעין אבי אתה ולאבן את ילדתי (ירמיהו ב, כו), וכמו שאנו אומרים בהפטרה של שבת זו (ישעיהו מד, יד-יז) לכתת לו ארזים וגו' עשהו פסל ויסגד למו, חציו שרף כמו אש על חציו בשר יאכל יצלה צלי וגו' ושאריתו לאל עשה לפסלו יסגוד לו וישתחו ויתפלל אליו ויאמר הצילני כי אלי אתה. כן אין מצוי בימינו מי שישתחוה לנחשים ועקרבים ולדגים, או

האמת היא שהם לא היו אנשים מיפשים וחסרי דעת, אלא שכוחו של היצר לפתות את האדם ולערכב את דעתו הוא כח גדול עד מאד, וכאשר הוא נמפל לאדם להתגבר עליו מי הוא זה שיוכל לעמוד כנגדו, ומי גבר יחיה ויוכל להילחם נגד מלאך אשר נוצר במיוחד למטרה, ואכן האדם מצד עצמו אין במציאות שלא ישמע בקול היצר, ורק בסיוע משמים אפשר לאדם להתגבר על היצר, ואלמלא הקב"ה שעוזר לו אינו יכול לו (סוכה נב, ב).

כך הם פני הדברים גם בימינו לגבי תאות הממון, אשר היצר מעביר בני אדם על דעתם ומסמא את עיניהם לדרוף אחרי הממון כאילו עתידים הם לקחת עמהם את כספם אל קברם, וכל מחשבותם ודיבורם בשבתם בביתם ובלכתם בדרך ובשכבם ובקומם הם סביב הממון, ואפילו בשבתות ובימים טובים וביום הכיפורים בשעת התפילות כל מעייניהם שקועים רק בכסף, וכל ציר חייהם סובב הולך סביב ענין הכסף, ואפילו כאשר אדם שוכב על ערש דוויו והוא נוטה למות הוא טרוד לסדר צוואה רק בעניני ממונו, כך להוטים בני אדם אחרי תאות ממון בלי אפשרות להתנתק ולהיפרד ממנה עד יום מותם. אולם כשיבוא משיח ויפקחו עיני בני אדם אז יביטו על ממון כעל דבר מאוס ומשוקץ ועל תאות הממון כדבר של שגעון ורעות רוח, ממש כמו שמביטים היום על אלו שהשתחוו לפסלים ואלילים, ויתמהו בני אדם על עצמם בתמהון לכב, וכי עבור דבר מאוס כזה עבדנו ויגענו ביגיעת בשר, ואיך נהגנו במיפשות לדרוף כל כך אחרי הממון.

ממון כולל בתוכו את כל הטומאות והיא הטומאה הגדולה ביותר, כידוע מהבעש"ט הקדוש ועוד צדיקים ז"ע (עיין ליקוטי מוהר"ן, מהרורא קמא, סימן כג, ועוד).

בשם שבדורות הראשונים היו אנשים מוסרים עצמם למיתה עבור העבודה זרה, ועל אף שהם לא היו אנשים מיפשים ונבערים מדעת, מכל מקום עלתה ביד היצר להעבירם על דעתם לחשוב שיש ממש בעבודה זרה, ואפילו בני ישראל במדבר שהיו דור דעה (זוה"ק ח"ב, פרשת בשלח דף סב, ב), גבר עליהם כל כך יצרא דעבודה זרה עד שהרגו את חור שביקש למנוע אותם מעשות העגל (סנהדרין ז, א), ואנו רואים בספרי הנביאים שאפילו בקרב מלכי ישראל היו שעבדו עבודה זרה, ועד היכן הדברים מגיעים נלמד מהמסופר בגמרא (סנהדרין סג, ב) שאליהו הצדיק היה מחזר על תפוחי רעב שבירושלים, פעם אחת מצא תינוק שהיה תפוח ומוטל באשפה. אמר לו, מאיזה משפחה אתה. אמר לו, ממשפחה פלונית אני. אמר לו, כלום נשתייר מאותה משפחה. אמר לו, לא, חוץ ממני. אמר לו, אם אני מלמדך דבר שאתה חי בו, אתה למד. אמר לו, הן. אמר לו, אמור בכל יום שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד. אמר לו, הם שלא להזכיר בשם ה', שלא לימדו אביו ואמו. מיד הוציא יראתו מחיקו, ומחבקה ומנשקה, עד שנבקעה כריסו ונפלה יראתו לארץ ונפל הוא עליה.

מבל זאת רואים את תוקף גבורת יצרא דעבודה זרה שהיה בימים ההם, ואמנם בימינו יש המביטים על יצר זה כדבר של שגעון וטירוף הדעת, אבל

ערכו, בזה מבטלים את היצר של תאוות ממון.

בזה מוכן מה שאמרו חז"ל (כתובות סה, א) כל המעלים עיניו מן הצדקה כאילו עובד עבודה זרה, כי תאוות ממון הוא גם סוג של עבודה זרה (ראה אגרת הקודש שבספרה"ק נועם אלימלך), ומי שמעלים עיניו מן הצדקה הרי הוא נותן כח לעבודה זרה של ממון לשלוט עליו עד שתסיר אותו מן הדרך הישרה, כאשר כבר היו הרבה אנשים שיצאו לשמד מחמת כצע כסף, ה' ישמרנו ויצילנו.

כל העבודה בגלות האחרון הזה היא לבטל את היצר של ממון, על ידי ריבוי צדקה וגמילות חסדים, מתוך הבטחה על הכסף כדבר שלא נחשב לבלום, ובדיעה שממון הוא גם סוג של עבודה זרה ממאה, ובהכרה שאפשר לחיות חיים טובים יותר בלי כסף מאשר עם כסף, אשר לשם כך צריך רק דעת ותבונה להתבונן בדבר זה ולחשוב חשבונו של עולם, וכאשר יעורנו ה' ונוכח להיפטר מטומאה זו של הממון אזי יבוא מלך המשיח.

בללם של דברים, שעל שלשה דברים העולם עומד, על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים, שהם מכוונים כנגד שלש הטומאות שהתגברו בששת אלפי שנות קיום העולם, שהם עריות ועבודה זרה וממון, כל אחת במשך שני אלפים שנה, ולעומתם יסד הקב"ה שלשה דברים שעליהם העולם עומד, והם התורה והעבודה וגמילות חסדים, בעמוד התורה מבטלים את היצר של עריות, ובתחילה כשלא היה תורה בעולם התגבר יצר העריות,

*

נגד טומאת הממון מכון העמוד השלישי של גמילות חסדים, כי על ידי שעושים בממון צדקה ומעשים טובים, נותנים הממון לעניים ונצרכים, או מלווים לבני אדם בשעת דוחקם, בזה מבטלים את יצר תאוות הממון.

ובזמנינו משחרב בית המקדש אין לנו את עמוד העבודה של הקרבת הקרבנות, וגם עמוד התורה הוא חלוש ורופף, כי שוב אינו בידינו כח התורה שהיה בזמן שבית המקדש היה קיים שאז התקיים (ישעיהו ב, ג) כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים, וכפי שדרשו בגמרא (תנינה ה, ב) על הכתוב (ירמיהו יג, יז) ודמוע תדמוע ותרד עיני דמעה כי נשבה עדר ה', שלש דמעות הללו למה, אחת על מקדש ראשון, ואחת על מקדש שני, ואחת על ישראל שגלו ממקומן, ואיכא דאמרי, אחת על ביטול תורה. והקשו, בשלמא למאן דאמר על ישראל שגלו, היינו דכתיב כי נשבה עדר ה', אלא למאן דאמר על ביטול תורה, מאי כי נשבה עדר ה'. ותירצו, כיון שגלו ישראל ממקומן אין לך ביטול תורה גדול מזה.

הנה כי כן, לא נשאר בידינו בשלימות אלא העמוד השלישי של גמילות חסדים, ועל ידי שישראל קדושים גומלים חסדים זה עם זה, ונותנים מממונם לצדקה כל אחד כפי יכולתו, יש הנותן מעשר מכספו כפי שדרשו (תענית ט, א) עשר בשביל שתתעשר, ויש הנותן חומש, ויש הנותן מחצית מכספו לצדקה, ויש הנותן את כל הכסף הנשאר לו פנוי יותר מכדי חייו, וכן כל אחד לפי

ומאחר שהוא רוצה ומתאוה למאתיים שוב יתגבר עליו יצרו לעשות הכל כדי להשיג את המאתיים, בין אם הוא שלו ובין אם הוא של חברו, בדרך היתר וכשרות או בדרך איסור וטריפה, בשקרים ובאונאה, בגניבה ובגזילה, עד אשר יעלה בידו למלא תאוה זו, ואחרי שכבר יהיו לו מאתיים שוב הוא רוצה ארבע מאות ולא ינוח ולא ישקוט בכל דרך ואופן עד אשר ישיגם. הוי אומר שעיקר ושוורש הגול הוא בתאות הממון שהוא רוצה יותר ממון, ולכן כשרנים דין תורה ונוהגים בממון על פי תורה, וכאשר יהודי חפץ שיהיה לו רק ממון כשר, וה' בעוזרו ואכן יש לו רק ממון כשר, כזה הוא מבטל את יצרא דממונא.

לאחרונה בא אלי יהודי אחד ובפיו שאלה, שהוא עוסק במכירת סחורה לאנשים, והוא קונה את הסחורה בשער הזול יותר משאר הסוחרים, ונפשו בשאלתו האם מותר לו למכור את הסחורה באותו סכום ששאר הסוחרים מוכרים, או שמא יש בכך משום אונאה וגניבה, כי הוא קנה את הסחורה יותר בזול ואולי אסור לו על פי התורה להרוויח כל כך הרבה. וזו לי הפעם הראשונה שהודמנה אלי שאלה כזאת כאן באמריקה, ובפרט מיהודי שאינו עשיר ויש לו הזדמנות להרוויח הרבה, ומה מאד נהנית לראות כי לא אלמן ישראל ועוד יש בדור הזה יהודים כאלו שתפצים שיהיה להם ממון כשר בלי שום צד גניבה.

זהו תכלית הדין, שיידע כל אדם מישראל על כל פרוטה ופרוטה שהוא נוטל לידו מה דין התורה אומר על

וכשקיבלו ישראל התורה קיבלו כח להכניע את היצר של עריות. בעמוד העבודה והקרבת הקרבנות בבית המקדש ביטלו את היצר של עבודה זרה. ובעמוד של גמילות חסדים, בנתינת ממון לצדקה ומעשים טובים, כזה מבטלים את היצר של ממון.

*

על פי הדברים האלה נראה לכאר מה ששינינו עוד שם (אבות א, יח) רבן שמעון בן גמליאל אומר, על שלשה דברים העולם עומד, על הדין ועל האמת ועל השלום, והקשו המפרשים (ראה ברטנורא ותוספות י"ט) שלכאורה הוא סותר מה ששינינו למעלה שהעולם עומד על שלשה דברים אחרים, על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים.

ונראה לומר שהכל עולה בקנה אחד ויחידו יהיו תמים, כי גם שלשה דברים אלו, הדין והאמת והשלום, הם מכוונים כנגד שלש הטומאות של עריות ועבודה זרה וממון, אשר כנגדם מכוונים התורה והעבודה וגמילות חסדים.

"הדין" מכוון לבטל את טומאת הממון, כי כאשר דנים דין אמת בין איש לרעהו, כדי שלא יגולו איש את רעהו ושלא יהיה לאף אחד ממון שלא ביושר, בכך משרישים בלב האדם להתבונן היטב על כל פרוטה שהוא נוטל האם אכן ממון זה הוא שלי והאם אני רשאי לקחת דבר זה, ובכך מכניעים את תאות הממון.

הלקוי בתאות הממון מתקיים בו (עיין קהלת רבה, ג, ט) אין אדם מת וחצי תאותו בידו, יש לו מנה רוצה מאתיים,

מיני מעדנים או פת במלח, וכך לי אם אני שותה יין משובח או מים כמו שהם כפי שבראם הבורא, ודי לי במים במשורה כפי הצריך לי לכדי חיי, אשר גם זה הוא בעבורי די והותר. טוב לי ודי לי במה שאני יכול להרוויח לפי כוחי ויכולתי, ואני חפץ רק בממון שאני מרוויח בדרכי יושר ועל פי דין תורה בכמה שעות שבהם אני עובד לכדי מחייתי, כי אני חפץ גם ללמוד תורה בבוקר ובערב, ולא להקדיש כל היום רק לעבודה, ואותן שעות העבודה מספיקים לי עבור פת במלח ומים במשורה, ואני מודה ומשבח להשי"ת על כך. על זאת אומרת המשנה שהעולם קיים על הדין, כי על ידי הדין מבטלים את הקליפה והיצר של תאות ממון.

*

"האמת" מכוונת לכמל מומאת עבודה זרה, כי אמת רומז על האמונה בה' אלקינו אמת, ולכמל את אלילי השקר (ועיין יומא סמ, ב, דנפל לאנשי כנסת הגדולה פיתקא דכתיב בה אמת וביטלו יצרא דעבודה זרה).

עוד יתכן שהאמת יש בה כח לכמל גם את יצרא דעריות, שהרי אמת זו התורה הקדושה, כמו שנאמר (זכריה ה, יט) והאמת והשלום אהבו, וכן אמרו בגמרא (עבודה זרה ד, ב) תורה כתיב ביה אמת דכתיב (משלי כג, כג) אמת קנה ואל תמכור, עיי"ש. וכבר נתבאר לעיל שבכח התורה מבטלים את יצרא דעריות.

*

"השלום" מכוון לכמל את קליפת עריות, על פי המאמר (ראה

כך, האם אכן מותר לי לקחת זאת, האם אין כאן משום חשש רמאות, או חשש ריבית, או חשש לא תלין פעולת שכיר, או חשש השגת גבול, וכדומה שאלות רבות.

הלא יש בידינו שלשה חלקים בשלחן ערוך חושן משפט אשר בהם חקוקים כל דיני ממונות שבין איש לרעהו, וחלקים אלו אינם מיועדים לרבנים ודיינים בלבד, אלא לכל יהודי שילמד בהם ויידע לעצמו את המעשה אשר יעשה, שלא יטול שום דבר שאינו שלו, ויקבע בנפשו בהחלטה ברורה שכל ממון שעל פי דין אינו שלי אין אני נוגע בו, כי כמו שיש דין בתורה שאסור לאכול חזיר כך יש דין בתורה שאסור ליטול ממון שיש בו איסור גזל וגניבה ואונאה.

שורש המכשול של גזל הוא במי ששקוע בתאוות, הוא אינו מסתפק במה שקצבו לו משמים בראש השנה עבור כדי חייו, אלא הוא מתאוה תאוה להשיג הרבה יותר מזה, וכיון שבררך היתר לא ישיג יותר ממה שקצבו לו, לכן הוא סבור לגנוב ולגזול על מנת לזלא את תאוות לבו.

לא כן מי שמכלכל את דרכיו בדרך היושר והאמת, הוא יודע להסתפק במועט, וגומר בלבד, אם קצבו לי משמים חיים בשנה זו הרי בוודאי קצבו לי גם מזונות וכל צרכי לשנה זו, שהרי בדרך הטבע אי אפשר לחיות בלי אכילה, ואם כן די לי במה שהקב"ה קצב לי מראשית השנה, אין אני צריך יותר מפת במלח ומים במשורה אשר כך היא דרכה של תורה (אבות ג, ד), וכך לי אם אני אוכל

בחינת חסד דטומאה, וממילא מי שאדוק בבחינת אהבה דטומאה וחסד דטומאה, והולך אחרי תאות לבו בטומאת עריות, הריהו ממש להיפך מבחינת אהבה דקדושה וחסד דקדושה, ולכן הוא בעל מחלוקת הרגיל תמיד להרחרר ריב בין אנשים, ועינו צרה בטובתם של אחרים, והוא מוציא שם רע על אחרים, ועושה כל מעשי רשע שבין אדם לחבירו, ואף מוליד בנים ממזרים וחצופים המתקוטטים עם כולם.

והוא אשר דיברנו שמידת השלום מכוננת לבטל את קליפת עריות, כי בחינת חסד דקדושה היא להרבות אהבה ואהבה ושלום ורעות בין כל ישראל, לאהוב כל יהודי כמצות התורה (ויקרא י"ח) ואהבת לרעך כמוך, לגמול חסד ולעזור איש את רעהו, להרבות בצדקה ובמתנות לאביונים, ובוה מבטלים את בחינת חסד דטומאה של קליפת עריות שמהם מתעוררות כל המחלוקות ופירוד הלכות. לכן גם השלום הוא אחד מהדברים שעליהם העולם עומד.

*

כל המתבונן על פני דורנו לעומת הדורות הקודמים יראה דבר זה בחוש, שבדורות שלפנינו שהיו מקפידים מאד להתנהג בקדושה כראוי, ברחו מן העבירה ונשמרו מפני כל דבר שיש בו בחינת חסד דטומאה כמו שנשמרים מן האש, ונהירו באיסור של ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זונים אחריהם, אזי היו ישראל כולם מאוגדים באגודה אחת, ואיש את רעהו יעזורו מתוך מסירות נפש בין אדם

בבא בתרא נח, א; מסכת כלה רבתי ב, א; תרומת הרשן, פסקים וכתבים סימן קלח; תוספות יו"ט, תענית ד, ח) מדרחציף כולי האי שמע מינה ממזר הוא, ואמרו בגמרא (קדושין ע"א, ב) אם ראית שתי משפחות המתגרות זו בזו, שמין פסול יש באחת מהן, ובשלחן ערוך (אבן העזר סימן ב, ב) אם ראית משפחה שהיא בעלת מצה ומריבה תמיד, או ראית איש שהוא מרבה מריבה עם הכל ועז פנים ביותר, חוששין להם וראוי להתרחק מהם, שאלו סימני פסלות הם, עיי"ש, כי הרשעים שהם מקליפת עריות הם לא יכולים לדבר שלום איש לרעהו, ודרכם תמיד לצאת למריבה, ולעומת זאת אמרו (קדושין שם) ששתיקותא הוא סימן לאנשים מיוחסים, כי אדם שיחוסו טהור ואין לו שייכות לטומאת עריות, הוא אדוק במידת השלום, והוא איש שתקן וצנוע שאינו מתקוטט עם אף אחד.

ונבונים הדברים גם על פי תורת הקבלה, כמבואר בספרים הקדושים (עיין זוה"ק ח"א דף י"א, ב; אנרא דכלה, פרשת לך, ד"ה ויעבור אברם; י"טב לב, פרשת תולדות, ד"ה ואלה; ועוד), שכל בחינה שיש בצד הקדושה יש גם בצד הטומאה, כי זה לעומת זה עשה האלקים, וכשם שיש בצד הקדושה אהבת ה' ואהבת התורה, אהבת חסד ואהבת שלום, כך יש בצד הטומאה אהבת זרות של טומאת עריות, וכשם שיש חסד בצד הקדושה של מידת השלום וחסד בין איש לרעהו, כך יש בחינת חסד בצד הטומאה, הנוכח בפרשת העריות בפרשת קדושים (ויקרא כ, ז) חסד הוא, וכפי שכתבו בספרי קבלה (עיין עמק המלך, ספר תקוני שבת, פרק טו, ועוד) שהכוונה על

עד היום הזה כשאני נזכר מכך אוחות
אותי רעדה.

עוד זכורני מימי ילדותי ברודניק,
שבסמוך לעירנו היה כפר בשם
'יעשע', ופעם עבר שם איזה יהודי עובר
אורח וגויים התנפלו עליו והרגוהו,
ולמחרת היום העבירו אותו לרודניק, וכל
היהודים ברודניק בטלו ממלאכתם
וממסחרם וסגרו את החנויות, וכולם
התעצבו אל לבם למשמע הבשורה
הרעה שהרגו יהודי, והנשים ברחובות
נשאו קולן בבכיות ויללות, עד שהוצרכו
לעורר כמה אנשים מעלפונם.

בך היו היהודים בשנים קדמוניות
מאוגדים ומאוחדים כאיש אחד
ובלב אחד ומרגישים בצערו של השני,
וכמו שאמרו חז"ל (ויקרא רבה ד, ו) על
הפסוק (יירמיהו ג, יז) שה פזורה ישראל,
נמשלו ישראל לשה, מה שה היה לוקה
על ראשו או באחד מאבריו וכל אבריו
מרגישים, כך הן ישראל משולים כשה
וכו'. כי כל זמן שבני ישראל התנהגו
בקדושה כדת וכראוי, לא היו להם
הרהורי עבירה ולא הלכו אחרי תאוות
לבם, אזי עזר השי"ת לכל יהודי שזכה
למידת הרחמנות, והיו בו סימני האומה
הישראלית (יבמות עט, א) רחמנים ביישנים
וגומלי חסדים, והתקיים בהם (דברים יג,
יח) ונתן לך רחמים ורחמך, והרגישו איש
בצערו של חברו, כמו שפירש רש"י על
הכתוב (שמות יט, ב) ויחן שם ישראל,
כאיש אחד ובלב אחד.

ואילו ברור הזה, מה נאמר ומה נדבר -
האמת גלוי וידוע לפני השי"ת
שאינ ברצוני לעורר קטרוג ח"ו, ואיני
אומר אלא אחד מני אלף ממה שעצור

לחברו, וכשהודי ערך שמחה במעונו היו
כל בני העיר רוקדים עמו ושמחים
בשמחתו, ומאידיך כששמעו שיהודי נהרג
ל"ע קוננו כל אנשי העיר מבלתי יכולת
להירגע.

אפילו כששמעו על יהודי במדינה
אחרת שנהרג ל"ע, היו היהודים
בכל מקומות מושבותיהם נעצבים
ונאנחים, כגון במשפט ביילים שהרגו
כמה יהודים במדינת רוסיה, אשר היא
מדינה גדולה שהיו בה אז כששה מיליון
יהודים, ובכל העולם התהלכו היהודים
אבלים וחפויי ראש כמו בתשעה באב
בלי מצוא מנוח לנפשם, ומרוב עצבון לא
היו יכולים לאכול ולישון ולא לעשות
מאומה.

חקוקי היטב בזכרוני מעשה שהיה בימי
נעורי, עת היינו בקליינווארדיין,
בתקופת המהפכה נגד הממלכה
האוסטרית והקמת מדינת צ'כוסלובקיה,
שבאחד הלילות באו שודדים וירו לתוך
ביתו של אחד היהודים בעיר, ועד מהרה
היתה כל העיר כמקרה ונמס כל לב
ורפו כל ידים על השמועה הקשה, וכולם
הקיצו זה את זה משנתם והתחילו לומר
תהלים לזכות היהודי אשר ירו עליו,
וזכרוני שהידיעה הגיעה אל ביתנו לערך
בשעה אחד בלילה וכשיצאתי לרחוב
העיר ראיתי שהרחוב מלא באנשים
שכולם יצאו ונאנחו בשכרון מותנים
וספקו כפים מרוב צער ודרשו בשלומו
של היהודי הפצוע. וזה היה בעיר אשר
דרו בה אלפי יהודים, ובכל זאת כולם
נחרדו חרדה גדולה והשתתפו מעומק
לבם בצערו של יהודי אחר, ואף שעברו
כבר כשישים שנה מאז אותו מעשה, הרי

כל מיני טומאה וניבול פה, וקל וחומר כשמביטים ח"ו בכלים הטמאים המלאים כל מיני טומאה, או שעובדים בעסקים מטומאים יחד עם גוים ושומעים שם כל מיני דברים טמאים ורואים תמונות טמאות, שוב אי אפשר שתהיה לאדם אהבת ישראל. כי אם אדם אדוק בבחינת חסד דטומאה אי אפשר שיהיה לו גם בחינת חסד דקדושה, כי הם שני כוחות מנוגדים זה לעומת זה.

*

כל מי שיש בו נקודה של נשמת ישראל ידאב לכו לראות את האסון הזה שבדרונו, כי מי פילל ומי מילל כזאת בשנות ראינו רעה שאחרי שנישאר בחיים נראה מצב מר כזה. על עצמי אני יכול להעיד שבימים ההם כאשר שתינו את כוס התרעלה בשנות השואה, אחרי שכבר נודע לנו שהרשעים ימ"ש הרגו וטבחו כיום זעם את כל קהילות הקודש בגרמניה ופולין והונגריה, ואחר כך כאשר היינו במחנות ועל צווארנו נרדפנו ובעיינינו ראינו את גודל האסון והחורבן, ונותרנו לבדנו בחוסר כל בלתי אם גוויתנו, הייתי תמיד מהרהר במחשבתי שכאשר היהודים ייצאו מהמחנות ילמדו את הלקח לראות ולהבין את המשמעות והמהות של כל הגוים, הגרמנים וההונגרים והצ'כים וכל האומות ימ"ש, שהמה כולם רשעים רוצחים כמו הימלר ימ"ש, ולעומת זאת כשהודי אחד יצא לרחוב ויראה יהודי אחד מיד יפול על צווארו ויקרבהו אל לבו מרוב אהבה וחיבה כשני אחים קרובים.

ואבן כשיצאתי מהמחנות, אזי במשך חדשים ארוכים נהגתי בעצמי

בתוך לבי, אך אין בכוחי לעצור ברוחי לגמרי, וההכרח לעורר לכל הפחות בקצרה - אשר המצב הוא איום ונורא, שגם כאשר שומעים ל"ע שמועות קשות ונוראות על הריגות וכל מיני פורעניות, ממשיכים בני אדם בסדר יומם שאננים ושקטים כאילו לא אירע מאומה, ויש כאלו שעוד משוחחים על מאורעות אלו בדיבורי שחוק והלצה, וכל הנעשה בעולם הוא אצלם סיבה לעוד דיבורי ליצנות וחוכא ואמלולא.

המדובר כאן הוא על יהודים אשר כלפי חוץ הם נראים כנשואי פנים ומעמידים פנים בפעולות חיצוניות כאילו הם מאנשי השם, אבל בפנימיות לבם אין להם שום הרגש של אהבת ישראל ואין מרגישים שום צער וכאב על צרתו של יהודי אחר. אילו הייתי יודע שלכל הפחות כאשר הם שומעים שהרגו מאה יהודים הם מרגישים בלבם קצת צער כלשהו כמו עקיצת מחט, אזי הייתי מחריש, אבל דא עקא וזה אסון הדור, שאין מרגישים שום כאב וצער כלל על צרתו של השני. וכאן הבן שואל ותמה, הלא אמרו חז"ל (שבת ק"א) שאחד מבני חבורה שמת תדאג כל החבורה כולה, והרי חברים כל ישראל (נוסח ברכת החודש), דהיינו שכולם נחשבים כחבורה אחת, והאם לזאת יקרא 'חברים' כאשר אין מרגישים שום כאב ודאגה כששומעים שהרגו איזה יהודי, אתמהא.

סיבת הדבר, כי כאשר חסרה מידת הקדושה כראוי, אם בקריאת כתבי-עת המלאים ניבול פה, ואם בטומאת שפתים בדיבורי ניבול פה, או בשמיעת כלים טמאים ששומעים בהם

בארצות שהתאוות גוברות שם, ושומטמו ברחובות בלי להיוזהר כראוי במידת הקדושה, ורדפו אחרי תענוגות הגוף בריבוי אכילה ושתייה וכל השבעה דרכים המביאים לידי טומאה רח"ל (זבים ב, ב), וככל שנמשכו יותר אחרי הטומאה מבחינת חסד דטומאה, ממילא התרחקו מאהבת ישראל ומבחינת חסד דקדושה.

*

אִיתָא בספרים הקדושים (ראה בעל שם טוב, פרשת קדושים, אות י; אנרא דפרקא, אות ע) לפרש הכתוב (תהלים נה, כא) שלח ידיו בשלומיו חלל בריתו, שהמדבר עתק בגאווה ובוו על צדיקים ואנשי מעשה, הרי זה סימן שהוא חילל ופגם באות ברית קודש, וזהו שלח ידיו בשלומיו, שאם שולח ידו לחלוק על הצדיקים אשר הם כאנשי שלומו של הקב"ה, הרי זה סימן כי חלל בריתו.

וּנְרָאָה להוסיף בזה שהדברים אמורים לא רק במדבר סרה על צדיקים, אלא בכלל שלומיו וכללים כל בני ישראל, כי כל בני ישראל הם בכלל אנשי שלומו של הקב"ה, כמו שנאמר (תהלים פה, ט) כי ידבר שלום אל עמו, ודרשו במדרש (תנחומא צו, ד) שהקב"ה מדבר שלום רק לעמו, וכן מצינו (שמואל ב, כ, יט) שכל ישראל נקראים שלומי אמוני ישראל, והמדבר דיבורי גנאי ומחלוקת על בני ישראל שוב אין צריך בדיקה אחר מעשיו, אלא אפשר לקבוע בבירור שהוא פגם בבריתו ל"ע, כי מחמת שהוא דבוק בחסד דטומאה של קליפת עריות, לכן לעומת זה הוא הסתלק מבחינת חסד דקדושה, וקשה להחזירו למוטב כי הוא אדוק בדרכו הרעה כדוגמת עובד

לכרך בשם ומלכות ברכת שהחיינו על כל יהודי שראיתי, מרוב שמחה שהנה עוד יהודי נשאר בחיים (ראה שפע חיים דרשות חומש ורש"י תשל"ט, פרשת בהר בחוקות, אות יט). אמנם יודע אני מך ערכי, אבל כך נהגתי מרוב הרגשת שמחה בהצלתו של עוד יהודי, וגם השתדלתי עד מקום שידי מגעת לעזור ולסייע ליהודים בימים ההם, אם כי יודע אני בעצמי שלא יצאתי ידי חובתי.

דִּימִיתִי בנפשי שמצב זה ישאר תמיד, שמכאן ולהבא יתחברו כל ישראל כאחד באהבה ואחווה, ואיש את רעהו יעזורו בכל עת מצוא, כי כולנו בני איש אחד נחנו. אך כזאת לא העליתי בדעתי שכל כך מהר ישכחו את כל הצרות הנוראות שעברנו, אשר בימים שאני הייתי באושוויץ שרפו בכל יום שלשים אלף יהודים הי"ד, שמונה עשר אלף שרפו בתאי הגז והכבשנים שעברו ללא הפסק כ"ד שעות ביממה, והשאר שלא היה סיפק בידם לשרוף בכבשנים שפכו עליהם נפט ושרפו אותם. ותחת שמכאן ואילך יתחברו כל ישראל באהבה ואחווה, הרי שכל ההתנהגות היום היא כאילו לא אירע מאומה בשואה, שוב חוזרים להביט בעין רעה איש על חברו, ולחפש עבירות ופגמים במעשי יהודים אחרים, ושוב מתעוררות הקנאה ושנאה והתחרות, שכל אחד דואג רק לעצמו ולטובתו ואומר אני אמלוך, אני ואפסי עוד וכל העולם כולו לא נברא אלא בשבילי ולאחרים לא אשאיר מאומה.

הַסִּיבָה שגרמה לכל זאת היא משום שנסעו לגור ולהשתקע

סוף מלאכי; אמרי פנחס השלם, שער עולם ומלואו, אות עב; אוצ' החיים, ויקרא, דף קס, ב) שמלך המשיח ילמד זכות אפילו על הגרוע שבגרועים שבישראל וזה סימן שהוא מלך המשיח.

*

העולה מכל המדובר, שאת שלש הקליפות עבודה זרה ועריות וממון, אפשר לבטל רק על ידי שלשה עמודי העולם תורה עבודה וגמילות חסדים, וכן על ידי שלשה עמודי העולם הדין והאמת והשלום.

ועל זה אמר הכתוב (ירמיהו יג, יז) ודמע תדמע ותרד עיני דמעה, וכבר דקדקו בגמרא (הגינה ה, ב) למה נזכרו כאן שלש דמעות, ולדרכנו יבואר שהדמעה הוא על מה שכוחות הטומאה והקליפות מתגברים לבטל את השלשה עמודי העולם שהם מכניעים את שלש הקליפות.

*

בדרך זו נלך לכאר עוד, כי הוא הענין שאנו מתייחסים לשלושת האבות אברהם יצחק ויעקב, שגם הם ביטלו שלש קליפות אלו.

עבודתו של אברהם אבינו היתה לבטל את טומאת העבודה זרה, כאשר מגעוריו בבית תרח אביו היה משבר את צלמי העבודה זרה, עד שאביו מסרו לנמרוד שהפילו לכבשן האש (בראשית רבה לח, יג), ובן ג' שנים הכיר את בוראו והיה הראשון שהודיע ופרסם שיש בורא לעולם, והיה מכריז ואומר 'ה' הוא האלקים בשמים ממעל ועל הארץ

אלילים האדוק באליל שלו, כי אחרי שעבר על איסור של ולא תתורו אחרי עיניכם שוב טחו עיניו מראות, והוא ממשש כעוור באפילה בבחינת (דברים טו, יט) יעור עיני חכמים, וכיון שעבר על איסור של ולא תתורו אחרי לבבכם שוב יש לו לב מטומטם ואין לו דעת של קדושה, ולכן הוא רואה בעיניו וחושב בלבו על בני ישראל רק רע ולא טוב ונעשה שותף לס"מ.

לעומת זאת, כאשר השי"ת בעזרו של יהודי והוא זוכה לשמור את עיניו שלא לעבור על איסור של ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם, ולא להיות בכלל חילל בריתו, ובפרט כאשר הוא מקדש עיניו ולכו בלימוד תורה לשמה, כדבר הכתוב (משלי ד, כה, עיין מגילה יח, ב) עיניך לנוכח יביטו ועפעפיך יישרו נגדך, הוא לומד עוד פסוק בתורה שבכתב, עוד פרק משניות ועוד דף גמרא ועוד סימן בשלחן ערוך, אזי התורה הקדושה משמרתו שיהיו לו עינים זכות ולב טהור ורוח נכון לראות את הטוב שבישראל, והשי"ת בעזרו שמתקיים בו (במדבר כג, כא) לא הביט און ביעקב ואינו רואה שום רע על בני ישראל. ומה גם שהרי לכל יהודי יש לו חלק בתורה כנרמז בראשי תיבות ישראל "ל' יש' ש'שים ר'בוא א'ותיות ל'תורה (מגלה עמוקות, פרשת ואתחנן, אופן קפו; שלה"ק, מסכת פסחים, דרוש א אות רעה), ואחרי שהוא קידש את עיניו בתורה לכן הוא רואה בכל יהודי את חלק התורה שבו, ובכל מה שיהודי עושה הוא זוכה בעזרת ה' למצוא עליו לימודי זכות, אפילו על הגרוע ביותר מישראל, על דרך שכתבו בספרים הקדושים (תשואות חן, ליקוטים, על תרי עשר,

אמו לביתו, וכלשון רש"י 'ונעשית דוגמת שרה אמו והרי היא שרה אמו'.

בענין זה יצוין מה שכתב דו"ז הרה"ק משינאוואו זי"ע בדברי יחזקאל (פרשת תולדות) על דברי רש"י (בראשית כה, כ) שיצחק המתין לרבקה עד שתהיה בת שלש שנים וראויה לביאה, שכתב שם המגיד ברש"י (ראה שפתי חכמים ומקורו ברא"ם) שאף שעדיין לא היתה ראויה לילד, מכל מקום נשא אותה כדי להינצל מהרהורי עבירה, ובדברי יחזקאל שם דחה הדברים וכתב שאין לומר כן על יצחק. והוא אשר דברנו שיצחק היה כולו מובדל ומופרש מעניני גשמיות שבין איש לאשתו, אלא היה כולו קודש לה', וחם ושלום לומר עליו שהיה צריך לישא אשה להינצל מהרהורי עבירה.

ממעם זה נבחר יצחק להיות עולה תמימה קודש לה', כיון שכתב רש"י (ויקרא יב, ב) שכל מקום שאתה מוצא גדר ערוה אתה מוצא קדושה, וכיון שיצחק היה פרוש לגמרי מעניני עריות ותאוות העולם הזה ולא היה לו מעולם הרהור עבירה, הוא הקדוש בתכלית הקדושה הוא הראוי להיות לה' לקרבן, אבל מי שהיתה לו פעם אחת בחייו מחשבת עריות שוב אינו ראוי להיות קרבן לה'.

ובבר היה אחד הצדיקים מתלמידי הבעש"ט שכל עבודתו היתה ללמד לתלמידיו שיתנהגו בקדושה, כדי שעל ידי זה יהיה ה' בעורם שיוכלו להקריב עצמם לקרבן לה', אבל אם תהיה להם פעם אחת מחשבה פסולה יפסלו מלהיות קרבים לקרבן לפני ה'. כן נמצא כתוב בספר מגיד מישרים להבית

מתחת ואני אברהם עבדו נאמן ביתו' (מובא באוצר המדרשים, מדרש מעשה אברהם).

*

עבודתו של יצחק אבינו היתה לבטל יצרא דעריות, בהיותו כולו קודש בתכלית הפרישות, כפי שכבר מילתי אמורה זה כמה שאנו רואים שאברהם אבינו התעסק במציאת זיווגו של יצחק, אף שיצחק כבר היה אז בן ארבעים שנה, וזאת משום שיצחק היה לגמרי פרוש ומופשט מחייו דהאי עלמא, עד שלא היתה לו שום שייכות ונגיעה לעניני נישואין, וענינים אלו לא עלו על לבו כלל, בבחינת בן עזאי שאמר (יבמות סג, ב) ומה אעשה ונפשי חשקה בתורה (ראה אגרא דכלה, פרשת יתרו, עה"פ היו נכונים), ולכן אברהם אביו שכבר היה זקן ובא בימים היה צריך להתעסק בזיווגו ולשלוח את אליעזר.

בזה אמרתי לפרש הפסוק (בראשית כה, יז) ויביאה יצחק האהלה שרה אמו וגו', ופירש רש"י, וביאה האהלה ונעשית דוגמת שרה אמו, כלומר והרי היא שרה אמו, שכל זמן ששרה קיימת היה נר דלוק מערב שבת לערב שבת, וברכה מצויה בעיסה, וענן קשור על האהל, ומשמתה פסקו, וכשבאת רבקה חזרו, עכ"ל, ולפי דרכנו יש לומר באופן אחר, שכל כך היה יצחק פרוש ומובדל מגשמיות עד שלא היה אצלו שום הבדל בין אם נמצאת באהל שרה אמו או רבקה אשתו, וכמשקל הלשון (גדים יג, ב) הרי את עלי כאימא, ואמנם הוא עשה כציווי של אברהם אביו והביא את רבקה האהלה, אבל לא היה בזה שום שייכות לגשמיות והיה דומה לו כאילו הביא את

אותו מאה פעמים, כמו שאמרו במדרש (שם יא) על הפסוק (שם מא) ותחלף את משכורתי עשרת מונים שאין מונים פחות מעשרה, בכל זאת יעקב לא לקח מביתו אפילו מחט וצינורא, דהיינו מזלג קטן כפי שפירש רש"י (פנהרין ד, ב ד"ה צינורא).

גם אמרו בגמרא (חולין צא, א) על הכתוב (בראשית לב, טה) ויותר יעקב לברו, אמר רבי אלעזר, שנשתייר על פכין קטנים, מכאן לצדיקים שחביב עליהם ממנום יותר מגופם וכל כך למה, לפי שאין פושטין ידיהן בגזל, ע"כ. הרי לנו שיעקב אבינו על אף היותו אז זקן ובא בימים העמיד חייו בסכנה להיוותר לברו בלילה בזמן בריחתו מלכך, הכל במטרה שיוכל לקחת את הפכין הקטנים שלו כדי שיוכל ליהנות רק מממונו ולא מממון אחרים. זאת היא בחינת (מיכה ז, ט) תתן אמת ליעקב, שהיה כולו אמת וצדק בממונו בלי שום חשש אונאה וגזל. ומחמת רוב זהירותו בכשרות הממון ופרישותו מתאות ממון לא היה רוצה לקבל שום מתנת חנם מאחרים, אלא נהנה רק מיגיע כפיו ממה שהרוויח בתום וביושר.

ממעם זה כאשר לבן אמר לו (בראשית ל, כח-לא) נקבה שכרך עלי ואתנה וגו' מה אתן לך, שהוא מלשון מתנת חנם, שביקש לבן לתת לו מתנה כדרך שאדם נותן לחתנו (ראה באר מים חיים שם), מיאן יעקב לקבל מאומה במתנת חנם, אלא אמר לא תתן לי מאומה אם תעשה לי הדבר הזה אשובה ארעה צאנך אשמור וגו', שביקש יעקב ליהנות מיגיע כפיו ולהרוויח את ממונו תמורת העבודה שיעבוד עמו בנאמנות בעת

יוסף (פרשת מקץ, מהרו"ק ומהרו"ב; פרשת אחרי מות, ד"ה כיום ה), שהמלאך המגיד נתן לו הבטחתו, אם יהיו מעשיך שלמים ומתוקנים תזכה שישרפו אותך על המזבח לקרבן לפני ה', עיי"ש. וכבר שאלו את אחד צדיקים על כך שהרי כפי הידוע מרן הבית יוסף לא נשרף על קידוש השם אלא מת כדרך כל הארץ, והשיב אותו צדיק, אל תדמו בנפשכם ששריפה היא רק באש בלבד, אלא אפשר לאדם לשכב על מיטתו וכך להישרף כקרבן לפני ה'. והן הן דברינו שהצדיקים הקדושים הדבוקים בכורא עולם המה זוכים להישרף קרבן על קדושת השם, ויצחק אבינו זכה לעלות כקרבן עולה על גבי המזבח כיון שמימיו לא היה לו שום הרהור עבירה, והוא ביטל את יצרא דעריות על ידי עוצם קדושתו ופרישותו עד שלא ידע כלל שיש בעולם מציאות של תאות עריות.

*

עבודתו של יעקב אבינו היתה לבטל את טומאת ממון, וזאת על ידי שהוא נוהר ביותר שלא לשלוח יד בממון שאינו שלו, כמו שמצינו שאמר ללבן (בראשית לא, לו) כי מששת את כל כלי מה מצאת מכל כלי ביתך, ואמרו במדרש (בראשית רבה ער, י) אמר רבי סימון, בנהוג שבעולם חתן שהוא דר אצל חמיו [וכי] אפשר לו שלא ליהנות אפילו כלי אחד, אפילו סכין אחד, ברם הכא מששת את כל כלי, אפילו מחט אפילו צינורא לא מצאת, ע"כ. בינו נא זאת, שעל אף שהיה דר בבית חמיו ונהוג שבעולם שחתן לוקח איזה כלי מבית חמיו, ומה גם שלבן היה גוי רשע ורוצח אשר רימה

ליהנות כלל משל אחרים אלא ממה שהיה ממון שלו בתכלית הכשרות.

בזה יבואר גם הענין שמצינו כשיצא מבית אביו ואמו לברוח מפני עשו (בראשית כה, יא) ויפגע במקום וילן שם כי בא השמש ויקח מאבני המקום וישם מראשותיו וישכב במקום ההוא, ולכאורה יש להתבונן מדוע לא היה עמו איזה כר או כסת להניח עליו את ראשו עד שהיה צריך לקחת מאבני המקום להניח תחת ראשו, ואמנם כבר נאמרו בזה כמה אופנים במדרשים (ראה תנחומא בשלח, י; פסיקתא זוטרותא ויצא כה, יא), אך התורה נדרשת לשבעים פנים ועוד אלפי אלפים אופנים ודרכים, ולפי דרכנו יבואר בפשטות שבוודאי בשעה שיצא מביתו התחננה רבקה אמו בפניו שיקח מהבית לכל הפחות כר להניח תחת ראשו, אולם יעקב מיאן לקחת מבית הוריו מאומה, ואמר לה שכשם שעד היום לא נהניתי מאומה מבית אבי ואמי, גם עכשיו לא אשנה ממנהגי. (לא כמנהגם של צעירי זמנינו אשר אדרבה ככל שאביהם נותן להם עבור צרכי הנישואין אין זה די להם, ומבקשים עוד ועוד, ודי בהערה זו).

בדרכו זו שלא היה כסף נחשב אצלו למאומה, ונזהר שלא לנעת בממון שאינו שלו, ואפילו בבית לבן כשהיה ממופל בבנים לא רצה לקבל מתנת חנם, בכך ביטל יעקב אבינו את קליפת וטומאת הממון.

אמור מעתה, שאברהם אבינו ביטל את יצרא דעבודה זרה, יצחק אבינו ביטל את יצרא דעריות, ויעקב אבינו ביטל את יצרא דממונא, ועל זאת אנו אומרים אלקינו ואלקי אבותינו אלקי

אשר ביום אכלו חורב וקרר בלילה, וגם אז נתן לו לבן לרעות את הצאן הנתורות כפי שאמרו במדרש (בראשית רבה עג, ט) שנתן לו את הבהמות החולות והרעועות והשבורות, והכל היה כדאי ליעקב ובלבד שלא ישלח ירו בממון שאינו שלו בתכלית היושר.

בזה יובן מה שמצינו (בראשית כה, כט) ויוד יעקב נזיד, ובפשטות משמע שבישל יעקב הנזיד לעצמו עבור מאכלו (ראה רד"ק), ולכאורה הוא פלא והפלא, למה היה צריך יעקב לטרוח לבשל לעצמו את מאכלו, והרי יצחק כתב לרבקה בכתובתה שני גדיי עזים בכל יום (בראשית רבה סה, יד), ומאחר שרבקה היתה אוהבת את יעקב מדוע לא הכינה היא ליעקב תבשילי בשר משובחים מגדיים הללו למען יוכל לאכול לשובע נפשו, והרי יעקב היה בנה היחיד אשר היה אוכל בבית, כי עשו צד חיות בשדה, ומה גם שיעקב היה אז נער צעיר בן י"ג שנה, ולמה היה צריך לטרוח לעצמו בהכנת מאכליו.

אלא הענין הוא, לפי שיעקב לא בצע מימיו על פרוסה שאינה שלו ומיום שעמד על דעתו לא רצה ליהנות אפילו מסעודת אביו ואמו, כמו שאמרו (חולין ג, ב) על רבי פנחס בן יאיר, לכן היה טורח לבשל לעצמו נזיד ערשים שמצא הפקר במדבריות וביערות, אף שהיו הם ערשים גרועים מאד (ראה רד"ק שם), שלא היתה להם אפילו צורת ערשים עד שעשו לא ידע כיצד לקרוא להם אלא אמר (שם, ל) הלעיטני נא מן האדום האדום הזה, כל זאת מרוב זהירותו של יעקב אבינו בכשרות הממון שלא רצה

מקיים בפורים את מצות חכמים (מגילה ז, ב) מיחייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי, הוא אינו בא לידי עבירה, אלא אדרבה מתוך שכרותו הוא מרבה לבכות על כך שהוא צריך לשוב בתשובה על חטאיו והולך אל רבו שיורנו דרך תשובה, ורוצה לומר 'על חטא' בפורים, כך שניכר עליו בכוסו שיראת אלקים בקרבו ושהוא נוהר כל השנה מהרהור עבירה.

מסופר על הנה"ק בעל חתם סופר זי"ע, שפעם אחת ביום הפורים

היה אחד מתלמידי ישיבתו - שסופו הוכיח עליו שהיה איש פחות וכן עוולה - שבשעת שכרותו חטא בלשונו ופגע בכבודו של החתם סופר, ובעבור כך ריחקו החתם סופר משיבתו. כששאלו אותו על מה יצא הקצף והרי דיבר כן מתוך שכרות, ענה החתם סופר, וואס איז ביי א שיכור אויפן צינג, איז ביי א ניכטערן אויפן לינג [מה שמונח אצל השיכור על הלשון, הוא מה שמונח אצל איש מפוכח שאינו שיכור במסתורי לכו וריאותיו], עכד"ק. והוא אשר דברנו שבמעלליו של האדם בשעה שהוא שיכור אפשר להכיר את מהותו.

בעין זה שמעתי מכ"ק אאמו"ר זי"ע ומעוד צדיקים, שאפשר להכיר את מיבו ומהותו של אדם על ידי שרואים ביום הפורים איזה לבושים הוא לובש כשהוא מתחפש, שאם רואים אחד שביום הפורים הוא מלביש עצמו כדמות המן הרשע, או כדמות פריץ אשר חרבו בידו, או כדמות גוי ומשומד, מכך אפשר לראות מה הוא מהרהר כל השנה שלבו חורש מחשבות און. לעומת זאת אם

אברהם אלקי יצחק ואלקי יעקב, ששלשה אבות האומה הכינו לנו את הדרך והכניעו את שלשת הקליפות הגדולות הללו.

*

עוד נראה להוסיף בזה, שזה הענין שאמרו בגמרא (עירובין סה, ב) בשלשה דברים אדם ניכר, בכוסו, ובכיסו, ובכעסו. ויש לבאר כוונת וסוד הדברים למה נקטו דווקא שלשה דברים אלו.

ולדרבננו ייאמר ששלשה דברים אלו הם נגד שלש קליפות הללו. "כוסו" מכון כנגד קליפת עריות, כפי שאמרו בגמרא (יומא עה, א) על הנותן עינו בכוסו [פירש רש"י, אוהב שכרות], עריות כולן דומות עליו כמישור, ע"כ. וזה כדוגמת מה שרואים בימינו אצל הרשעים הלהוטים אחרי שתיית מיני סמים שמאבדים את דעתם ועלולים לבוא לכל דבר האסור, כך גם הנותן עינו בכוסו של שכרות עלול לעבור על כל איסורי תורה. על זאת אמרו שהאדם ניכר בכוסו עד כמה הוא שמור ונוהר מאיסורי עריות, כשיבדקו עליו האם הוא נוהר שלא לשתות לשכרה מחמת שהוא מתיירא בנפשו שמה מתוך שכרותו יבוא ח"ו לידי איסורי עריות, או שילך ברחוב ויראה דבר שאינו הגון ועבור על איסור של ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם, או יעשה מעשים אשר לא יעשו.

זאת ועוד, האדם ניכר בכוסו כיצד הוא מתנהג בשעה שהוא שותה לשכרה, כי יהודי ירא ה' אשר כל ימיו נוהר משמץ עבירה, אזי אפילו כשהוא

יֵישַׁב בְּלֵיל הַסֵּדֶר וּיִתְעַנֵּעַ בְּהַתְּלַחְבוֹת כִּשְׁהוּא לְבוֹשׁ קִיטָל וּשְׂמֵרֵי־יָמֵל כַּאֲחֵד הַחֲסִידִים וְיֹאנְשֵׁי מַעֲשֵׂה, בִּשְׂעָה שֶׁהוּא קִימָץ בְּמִוּנוֹ שְׁלֵא לְרִכּוֹשׁ מִצּוֹת כִּשְׁרוֹת, וְהֵיכֵן נַעֲלָמָה חֲסִידוֹתוֹ כִּשְׁהִדְבַר הַיָּה נֹגַע לְהוֹצֵאת מִמוֹן, וְאִם הוּא לְבוֹשׁ קִיטָל בְּלֵיל הַסֵּדֶר אֲשֶׁר הוּא בְּגַדֵי מַתִּים (רֵאָה מ"ז או"ח סימן תעב, סק"ג), לָמָּה לֹא יִתֵּן הַחַי אֶל לְבוֹ לְרֵאוֹת מֵהַ יְהִיֶּה בְּאַחֲרֵיתוֹ, וּמֵדוּעַ יִצְמַצֵּם בְּהוֹצֵאוֹת כִּשְׁזֶה נֹגַע לְרִכִּישַׁת מִצּוֹת כִּשְׁרוֹת לִפְסָח.

וּבֵאֵמַת תֹּאוֹת הַמִּמּוֹן הֵיא סוּג מִיּוֹחַד וְקִשָּׁה בְּיוֹתֵר שֶׁל עֲבוּדָה זֶרָה, וְאִין זֶה דְּבַר קָל לְהַתְּגַבֵּר עַל יִצְרָה זֶה, וְאִף אֲדָם שֵׁיכַל לְהַתְּגַבֵּר וּלְנַצַּח אֵת כָּל סוּגֵי הָעֲבוּדָה זֶרָה יְהִיֶּה קִשָּׁה לוֹ לְהַתְּגַבֵּר עַל תֹּאוֹת הַמִּמּוֹן.

כִּבְר אִמְרוּ חו"ל (בְּרִכּוֹת סא, ב) יֵישׁ לֶךְ אֲדָם שֶׁמִּוּנוֹ חֲבִיב עֲלָיו מְגוּפוֹ, וּמַעֲוֹלָם הֵיּוּ דְּבָרִים אֱלוֹ לִפְלֵא, כִּי אִיךְ יִתְכַן כִּדְבַר הַזֶּה שִׁיְהִיֶּה אֲדָם שֶׁהַמִּמּוֹן חָשׁוּב אֲצִלוֹ יוֹתֵר מְגוּפוֹ, אֱלֵא בִּימֵינוּ רוֹאִים אֲנִי זֹאת בְּעֵינֵינוּ שְׂאֲנָשִׁים מַעֲמִידִים חִיֵּיהֶם בְּסִכְנָה וְיִנְעִים עֲבוּדָת פֶּרֶךְ עֲבוֹר הַרוּוחָת מִמוֹן, זֹאת בִּשְׂעָה שְׂאִין הֵם צְרִיכִים לְמִמּוֹן זֶה עֲבוֹר צְרִי חִיֵּיהֶם וְלֹא מַחֲמַת חֲשֵׁשׁ שְׂמֵא יִרְעִבוּ לֶלֶחֶם אוֹ יִלְכוּ יַחֲפִים וְעֵרֻמוֹים, אֱלֵא הֵם מוֹסְרִים נִפְשָׁם לְעֲבוֹד וּלְהַרְוִיחַ מִמוֹן עֲבוֹר תֹּאוֹת וּמוֹתֵרוֹת.

הַיִּסּוּד הָרֵאשׁוֹן אֲשֶׁר בּוֹ אֲפִשֵׁר לְהַכִּיר אֵת יְהוּדוֹתוֹ שֶׁל הָאֲדָם, הוּא כַּאֲשֶׁר יִבְחֵנוּ אֵת הַתְּנַהּגוֹת בְּעֵינֵינוּ מִמוֹן, הָאֵם הוּא נוֹתֵן מְכַסְפוֹ לְצְרִיכֵי מִצּוֹה וְצִדְקָה וְגַמְלוֹת חֲסִידִים, אוֹ שֶׁהוּא מוֹסֵר נִפְשׁוֹ רַק לְהַרְוִיחַ מִמוֹן עֲבוֹר עֵינֵינוּ תֹּאוֹה.

רוֹאִים אֲחֵד שְׁבִיּוֹם הַפּוֹרִים הוּא מְלִבִּישׁ עֲצֻמוֹ בְּשְׂמֵרֵי־יָמֵל וְאֲנַפִּילָאוֹת לְכִנּוֹת חֲסִידִים וְיֹרְאִים, אוֹ שְׁלוֹבֵשׁ בְּגַדֵי לְבָן וְחִלּוּקָא דְרַבְנָן כְּדוֹגְמַת רַבִּי לְחֲסִידִים, וְכִיּוֹצֵא בּוֹה, הֵרִי זֶה מַעֲיֵד עַל פְּנִימִיוֹתוֹ שִׁירָאת ה' בְּלִבְכוֹ. וְלַעֲנִינוּ כֵּן נִיכַר אֲדָם בְּפּוֹרִים גַּם בְּכוֹסוֹ, כְּפִי הַתְּנַהּגוֹתוֹ בִּשְׂעָה שֶׁהוּא מַתְּכֵסֵם בִּינּוֹ, אִם הוּא מַתְּעוֹרֵר לְבַכֵּי וְתִשׁוּבָה, אוֹ שֶׁהוּא נִכְשַׁל ח"ו בְּעֵינֵי עֵרִיוֹת.

*

"בִּיּוֹן" הֵיינו כִּים הַמִּמּוֹן, הוּא נִגַד תֹּאוֹת מִמוֹן. בּוֹה הוּא הַמְּבַחֵן הָעֵינִיקֵי שֶׁל הָאֲדָם לְהַכִּיר אֵת מִידַת יְהוּדוֹתוֹ אִיךְ הַתְּנַהּגוֹתוֹ בְּעֵינֵינוּ מִמוֹן. כִּי יֵישׁ אֲנָשִׁים אֲשֶׁר הֵם נִחְשָׁבִים לְיֹרְאֵי אֱלֹקִים בְּשֵׂאֵר מִצּוֹת הַתּוֹרָה, אוֹלָם כִּשְׁהִדְבַר נֹגַע לְמִמּוֹן הֵם עוֹזְבִים אֵת צְדָקוֹתֵם, וְכִפִּי שֶׁשְׁגוֹר בְּפִי הָעוֹלָם לוֹמֵר בְּצַחוֹת עַל כְּגוֹן זֶה 'עַר אִיזֵי א יוֹד בִּיז צוֹ דִּי קַעֲשֵׁנִעַ' [הוּא יְהוּדִי עַד שֶׁהִדְבַר נֹגַע לְכִים הַמִּמּוֹן שְׁלוֹן], וְאִם מוֹדְמָן לוֹ אִיזֵה דְּבַר מִצּוֹה הַכְּרוּךְ בְּהוֹצֵאת מִמוֹן הוּא שׁוֹמֵט יְדוֹ מְלָקִים אוֹתָהּ.

כְּגוֹן אִם מַחִיר הַמִּצּוֹת הַכִּשְׁרוֹת לִפְסָח יַעֲלוּ בְּעוֹד עֶשֶׂר דוֹלָר, הוּא כִּבְר רוֹאָה לְעֲצֻמוֹ בְּכַךְ הֵיִתֵר שֶׁל 'הַפְּסַד מְרוּבָה' לְקִנּוֹת מִצּוֹת שְׂאִינָן כִּשְׁרוֹת כָּל כֵּךְ, וְזֹאת בִּשְׂעָה שֶׁהוּא מְפוֹר אֲלִפִּי דוֹלָרִים עֲבוֹר קְנִיית מְלִבּוּשִׁים וְשֵׂאֵר דְּבָרֵי חוֹלִין. אִף שְׁבוּדָאֵי תְּפִילַתְנוּ שֶׁהִשִּׁית יִבְרַךְ אֵת כָּל הַיְהוּדִים בְּבִרְכַת הַמִּמּוֹן שִׁיְהִיֶּה לָהֶם כָּל צְרִיכֵיהֶם בְּהַרְחֵבָה, אֲבָל הָאֲדָם צְרִיךְ לְבַחֵן אֵת עֲצֻמוֹ שְׁלֵא יִכּוּזוּ מִמוֹנוֹ עַל דְּבָרֵי חוֹלִין בִּשְׂעָה שֶׁהוּא מְקַמֵּץ בְּנוֹגַע לְדְּבַר מִצּוֹה. הִנֵּעַ בְּעֲצֻמְךָ, כִּיִּצַד

שגם החלק של ככל נפשך אינו אמת אצלו, ואך את עצמו הוא מרמה כאילו הוא מוכן למסור נפשו למען כבוד שמים, וכפי שהמליצו בלשון הכתוב (ויקרא כה, יז) ולא תונו איש את עמיתו, שהאות ע' מתחלפת באות א', וכמו נאמר את אמיתו, כלומר שבני אדם סבורים לפעמים שהם מרמים את עמיתם, אולם באמת הם מרמים רק את עצמם ועושים שקר בנפשם. כי אם מרמים אחרים הוא חצי צרה, אבל האסון הוא כשאדם מרמה את עצמו ואינו יודע כלל כמה הוא משוקע בשקר.

*

"בעסו" הוא נגד עבודה זרה, כמו שאמרו בזוהר הקדוש (ח"ג, פרשת פנחס דף רלד ע"ב) כל הכועס כאילו עובד עבודה זרה, וכן אמר הכתוב (קהלת ז, ט) כי כעס בחיק כסילים ינוח, וסתם כסיל הוא מין ועובד עבודה זרה (עין ילקוט שמעוני, משלי רמז תתקלח), ואמרו עוד בגמרא (שבת קה, ב) המקרע בגדיו בחמתו, והמשבר כליו בחמתו, והמפור מעותיו בחמתו, יחא בעיניך כעובד עבודה זרה. והוא שאמרו שהאדם ניכר ככעסו אם יש לו שייכות לקליפת עבודה זרה.

כללם של דברים, ששלשה ענינים אלו של כוסו כיסו וכעסו שבהם האדם ניכר, הם נגד שלש הקליפות הרמוזות בפסוק בזע"ם תצעד ארץ, דהיינו זנות עבודה זרה ממון, והם נגד שלש העבירות החמורות שכתורה אשר המרכבה הטמאה עומדת עליהם, דהיינו עבודה זרה גילוי עריות שפיכות דמים, כי תאות ממון הוא ענף של שפיכות דמים, שהרי רוב שפיכות דמים הם על

בענין זה כבר מילתי אמורה זה כמה על הכתוב (דברים ו, ה) ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאורך, שבא הכתוב ללמדנו שגם אחרי שיהודי אמר בהתלהבות ובכוונה שהוא אוהב את ה' בכל לבבך ובכל נפשך, והוא מצייר במחשבתו שהוא מוכן ומזומן למסור נפשו על קידוש שמו יתברך, אפילו אם הרב חדה תהיה מונחת על צווארו ויבקשו לשחוט אותו ולהורגו בכל מיני מיתות בית דין, והמדובר ביהודי ירא שמים שאכן אוהו במדרגינה זו, עדיין אין די בכך, אלא עיקר המבחן יהיה כאשר יקבל על עצמו לאהוב את ה' גם ובכל מאורך, כיון שנקל לאדם לקבל על עצמו במחשבה שהוא מוכן להישקר על כבוד ה', כי הנסיון של מיתה ושריפה על קידוש ה' הוא כמעט אינו מצוי, זולת אחד מאלף אלפים, אבל בזאת יבחן ויאמנו דבריו אם אכן הוא יהיה מוכן ומזומן למסור נפש על קידוש ה' כשיעמוד בנסיון של ובכל מאורך, אשר הם מעשים בכל יום, האם גם אז הוא מוכן להפסיד ממונו עבור כבוד שמים.

אבל אם אנו רואים שגם אחרי שהוא מקבל על עצמו את מסירות נפש בחלק של ככל נפשך, הוא אינו מוסר נפשו בחלק של ובכל מאורך, והוא עדיין להוט אחר ממונו וממשמש בכיסו בכל שעה שלא תחסר לו פרוטה, ובעבור איזה הפסד ממון הוא מונע עצמו ממצוות ה', כגון שבעבור הפסד של כמה דולרים הוא מבטל מצות קריאת שמע, או שבורח לעבודתו באמצע שיעור משניות, או שמתפלל בלי מנין או בלי מבילה במקוה, הרי זה הוכיח על עצמו

האחד הוא חמא העריות, כפי שאמרו בגמרא (שם) ששניהם לדבר עבירה התכוונו, ואמרו שם (עמוד ב) שדיברו בסעודה דברי תפלות וניבול פה, הללו אומרים מדיות נאות והללו אומרים פרסיות נאות וכו', וזו היתה כל מטרתו של אחשוורוש בסעודה שידברו דיבורי נבלה ומכך יבואו לידי עריות, וזה היה חומר החמא כמה שנהנו מסעודתו של אותו רשע, דהיינו שבני ישראל הקדושים בני א-ל חי נכשלו כל כך ללכת למסיבה שנעשתה לשם טומאה ועריות, כדוגמת ההולך בימינו לכתו תרמיאות לראות מחזות של כל מיני טומאה ותועבה.

עוד חמא היה בסעודתו של אותו רשע, מה שנבר עליהם תאות הממון ושלחו יד לגנוב מהכלים היקרים שהיו שם בסעודה ולקחו אותם לביתם, ואף שכפי הנראה היו שם שומרים שהשגיחו מפני הגנבים שלא יגנבו כלים גדולים, מכל מקום הם הטמינו בכיסם איזה כלים קטנים באין רואה, כפי שהם מעשים בכל יום באנשי רשע שכאשר הם מגיעים למסיבות שונות ורואים כלים יקרים הם מטמינים אותם בכיסם ולוקחים אותם לעצמם, ועל כך אמרו שנהנו מסעודתו של אותו רשע, כלומר שהיתה להם טובת הנאה של ממון שלקחו לעצמם כלים מהסעודה, וברו מלבם היתרים כאילו גזל עכו"ם מותר, כמו שיש בימינו באמריקה רבים אשר נעשה להם כהיתר האיסור של גזל עכו"ם (ראה שו"ע חו"מ סימן שמה, ב; סימן שנט, א). (וכתב בבאר הגולה (חו"מ סימן שמה, אות ה) וז"ל, ואני כותב זאת לדורות שראיתי רבים גדלו והעשירו מן מעות שהמעו את העכו"ם, ולא הצליחו וירדו נכסיהם לטמיון ולא

עסקי ממון, ועוד אמרו בגמרא (בבא קמא קט"א, א) כל הגוזל את חברו שוה פרוטה כאילו גזל נשמתו ממנו, שנאמר (משלי א, יט) כן ארחות כל בוצע בצע את נפש בעליו יקח.

*

באלה הדברים נראה לי לבאר מה שאמרו בגמרא מסכת מגילה (יב, א) שאלו תלמידיו את רבי שמעון בן יוחאי, מפני מה נתחייבו שונאיהן של ישראל שבאותו הדור כליה. אמר להם, אמרו אתם. אמרו לו, מפני שנהנו מסעודתו של אותו רשע. אם כן שבשושן יהרגו, שבכל העולם כולו אל יהרגו. אמרו לו, אמור אתה. אמר להם, מפני שהשתחוו לצלם, ע"כ.

ולבאורה יש להבין מה היה גדול החמא שאכלו לשובע נפשם ונהנו מסעודתו של אותו רשע, והרי לא אכלו שם מאכלות אסורות, אלא כל המאכלים היו בתכלית הכשרות בהשגחתו של מרדכי הצדיק, כפי שדרשו בגמרא (שם) מהכתוב (אסתר א, ח) לעשות כרצון איש ואיש, כרצון מרדכי והמון, דהיינו שמרדכי השגיח על כשרות המאכלים, כפי שכתב גם בקב הישר (פרק צח) שכל המאכלים היו כשרים, והוא ביאר שם לדרכו שעל ידי שנהנו מסעודתו של אחשוורוש ינקו שפע מהסמרא אחרא ונכנס בהם זוהמא, ובכך היה אחשוורוש יכול ליטול לעצמו השפע היורד מלמעלה, עיי"ש לדרכו בקודש, ושבעים פנים לתורה.

ולדרבננו נראה לומר ששני חמאים היו בסעודתו של אותו רשע.

מאומה מהמאכלים היקרים או מהכלים היקרים, ולהביא לביתם שלל ממה שגולו מהסעודה, ומחמת להיטותם אחרי הממון שכחו שבמסיבה זו שמחים על מפלתם.

ולולי שאיני רוצה להצדיק את אותו רשע היה אפשר לומר בדרך צחות שזו היתה הסיבה לגזירתו של המן, כי אחר הסעודה עמדו בחשבון לברוק אם לא חסר כלום וראו שחסרים הרבה כלים יקרים, ומיד נפל החשד על בני ישראל שהשתתפו בסעודה שהם לקחו לעצמם מהכלים, ועל כן הפך לבם לשנוא את עם ישראל, ונעשה גם חילול ה' גדול בין העמים, עד שבסופו של דבר לאחר כמה שנים נגזרה הגזירה הנוראה להשמיד ולהרוג וגו', וכדבר הנביא (יחזקאל לו, כ-כא) ויבוא אל הגוים אשר באו שם ויחללו את שם קדשי באמור להם עם ה' אלה ומארצו יצאו, ואחמול על שם קדשי אשר חללוהו בית ישראל בגוים אשר באו שמה.

כללם של דברים, שבני ישראל שבאותו הדור התחייבו כליה על שחטאו בשלשה החטאים, חטא עבודה זרה כשהשתחוו לצלם, כדברי רשב"י, והחטא שנהגו מסעודתו של אותו רשע, כדברי תלמידיו של רשב"י, שכאמור נכלל בזה שני חטאים, חטא העריות וחטא הממון והגזל, שכנ"ל עיקר התגברות הטומאה הוא על שלש קליפות אלו של עבודה זרה ועריות וממון. ויתכן עוד שעל ידי שנכשלו עכשיו בגזל ועריות התעורר עליהם מה שחטאו תחילה בעבודה זרה והשתחוו לצלם.

הניחו אחריהם ברכה, וכמו שכתב ספר חסידים סימן תתרע"ה, ורבים אשר קדשו ה' והחזירו מעיות העכו"ם בדבר חשוב גדלו והעשירו והצליחו והניחו יתרום לעולליהם, עכ"ל).

הוא אומר שבסעודתו של אותו רשע נכשלו בני ישראל בשני חטאים, חטא העריות וחטא הגזל, ועל ידי שני חטאים אלו היה לס"מ שליטה עליהם, ועל כך התחייבו באותו הדור כליה, בדרך שמצינו בדור המבול שנגזרה עליהם כליה כשחטאו בגזל ובעריות.

זאת ועוד, שהרי מבואר בגמרא (שם יא, ב) שאחשוורוש עשה את כל המשתה מרוב שמחתו כשטעה לחשוב שבני ישראל לא יגאלו עוד מהגלות, והוציא את כלי המקדש והשתכר בהם, והיה מרקד ומשמח על שריפת בית אלוקינו, על הנביאים שנהרגו ועל בית ישראל כי נפלו בחרב. ולכאורה הוא פלא איך יתכן שאנשים מישראל הלכו ליטול חלק בסעודה כזו ולשמוח אל גיל כעמים השמחים על חורבן המקדש.

אלא התשובה היא, שיש מהם שהלכו לשם כדי להשביע עיניהם בהסתכלויות של עריות ולעבור על איסור של ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם, ומגודל טומאת העריות אשר בערה בהם שכחו שהם יהודים ושהשמחה כאן היא על מפלתם, ולא נמנעו מלהתחבר אפילו עם שונאי ישראל הגדולים ביותר, שהרי ממוכן שהוא המן היה שם ראש המדברים. כן יש מהם שבאו לשם בגין כל עושר כבוד המלכות והכלים היקרים שהיו שם, שמא יעלה בידם לשלוח יד ולקחת איתם

לעיל שעמוד העבודה הוא נגד קליפת עבודה זרה.

ואת עמוד התורה מתקנים על ידי קריאת המגילה, כי המגילה היא מכ"ד ספרי הקודש, וכבר הארכתי בזה אם מקיימים מצות לימוד התורה בקריאת המגילה (ראה שו"ת דברי יציב או"ח סימן ג; ח"י סימן כא; ועיין שו"ת בית אפרים או"ח סימן סח; שו"ת אבני נזר או"ח סימן תקיז אות י), אך בפשטות הרי המגילה היא חלק מהתורה, ועל ידי שקוראים בה בלילה וביום מקיימים מצות לימוד התורה. בנוסף על כך כתב הרמ"א (או"ח סימן תרצה, ב) שמוכר לעסוק מעט בתורה קודם שיתחיל הסעודה, וסמך לדבר (אסתר ה, טו) ליהודים היתה אורה ושמחה (אסתר ה, טז) ודרשו (מגילה טז, ב) אורה זו תורה. ועל ידי שמתקנים את עמוד התורה מתוקן הפגם שפגמו בעריות בימי אחשוורוש, וכאמור לעיל שעמוד התורה הוא נגד קליפת עריות.

ועל ידי מצות משלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים, מתקנים את עמוד גמילות חסדים, שהוא נגד קליפת ותאות הממון, לתקן מה שנהגו וגזלו כלים מסעודתו של אותו רשע.

ונראה להוסיף ולבאר מה שנאמר (אסתר ט, י-יז) וכביזה לא שלחו את ידם, שבדבר שחטאו בו תקנו, וכנגד מה שחטא בסעודתו של אותו רשע להתאוות לממון ולגזול ממון שאינו שלהם, הרי שאחר כך תקנו ולא שלחו ידם אפילו בכיזה של הגוים ההרוגים, כי נעשו בני ישראל שונאי בצע בשנאת מות, והתרחקו עד קצה האחרון מגזול ומתאות ממון, והביטו על ממון כמו על

על כן קבעו אנשי כנסת הגדולה להיות עושים את ימי הפורים האלה בכל שנה ושנה, לתקן את שלשה החטאים הללו של עבודה זרה ועריות וממון, על ידי תיקון שלשה דברים שהעולם העומד עליהם, תורה עבודה וגמילות חסדים.

את עמוד העבודה מתקנים על ידי שמתענים ביום תענית אסתר, כי החלב והדם הנמקט בתענית הם תמורת חלבים ודמים של עבודת הקרבן (פויט משאת כפי, סדר יום כיפור קטן), כפי שמצינו ברא"ש (מסכת תענית פ"א סימן יג, הובא בב"י ובשו"ע או"ח סימן תקסב, ו) שכשם שאמרו בגמרא (שבועות כו, ב) שהנודר בלבו להביא קרבן חייב להביא קרבן, שנאמר (שמות לה, כב) כל נדיב לב, כך גם לגבי תענית דינו כקרבן שאם הררה בלבו להתענות הרי זו קבלה וחייב להתענות. וגם יום תענית אסתר נקבע זכר לדברי הצומות וזעקתם (רמב"ם הלכות תענית ה, ב), והזעקות והתפילות הם בכלל תיקון עמוד העבודה.

ואפשר לומר שלזה נהגו לתת ביום תענית אסתר שלש מטבעות זכר למחצית השקל שהיו נותנים בחודש אדר (רמ"א או"ח סימן תרצד, א), כי במחצית השקל של חודש אדר היו קונים את קרבנות הציבור, ובשעת התענית אנו נותנים זכר למחצית השקל כדי להתעורר לשוב בתשובה ולתקן את אשר מפני חטאינו חרב בית המקדש ואין אנו יכולים להקריב קרבנות, ובכך מתקנים את עמוד העבודה. ועל ידי שמתקנים את עמוד העבודה מתוקן הפגם שחטאו בעבודה זרה בימי אחשוורוש, וכאמור

הריגות ועל דם ישראל שנספך ברחובות, אם בתאונות דרכים, ואם על ידי רוצחים, בכל מיני כניוים שיש להם, מחבלים או שורדים וליסטים וכדומה. ועתה כאשר קרבים ובאים ימי חודש ניסן אשר בניסן נגאלו ובניסן עתידין ליגאל (ראש השנה יא, א), הנה העת והעונה להתעורר ולזעוק עד אנה ירום אויבי עלי, ועד מתי יארכו הימים בגלות, מתי תרחם ציון ותבנה חומות ירושלים.

על כל אחד לחשוב חשבנו מה יתן לו ומה יוסיף לו ריבוי הממון, וכי יודע הוא מה ילד יום, וכלום על ידי ריבוי הממון בטוח הוא בעצמו שלא יאונה לו כל רע, הלא רואים אנו בימינו שסכנה היא לצאת לרחובות, כן הוא בכל העולם כולו וסדנא דארעא חד הוא, וחיל ורעדה תאחזנו בראותנו כי ממש נעשה בשרינו הפקר כצבאות וכאיילות השדה, ועד מתי נחריש ונחשה, הלא לעת כואת צריכים כולם להתבונן לשוב אל ה' ולהשליך את היצר הרע של עבודה זרה גילוי עריות ושפיכות דמים, ולהתאסף כל ישראל כאיש אחד בלב אחד לחשוב חשבון הנפש ולא להניח את עצמנו להתפתות מעצת המומאה.

אני רואה עצמי מחויב להתריע ולעורר, והכל כדאי אפילו אם רק יהודי אחד מני אלף יתעורר למשך כמה רגעים לעשות חשבון הנפש.

*

ערה שוב אשוב אל ביאור הכתוב בפרשה, על פי דברינו למעלה שבשני אלפים השנים הראשונות של העולם התגברה ביותר קליפת עריות,

רוצה, כמאמרו של זקה"ק מצאנו זי"ע, דמים תרתי משמע (עפ"י מגילה יד, ב), כלומר שדמים פירושו ממון, אבל פירושו גם דם, עכד"ק.

לבן אמרו (ירושלמי מגילה א, ד; שו"ע או"ח סימן הרצד, ג) שאין מודקקים במעות פורים אלא כל מי שפושט ידו לימול נותנים לו, כי כל זמן שאדם אוהב בצע אזי הוא מודקק ומחשב למי לתת ולמי לא לתת, אבל בפורים זוכה אדם מיישראל להתעלות כל כך למדרגת שונא בצע, והכסף נעשה אצלו נבוה ונמאס בתכלית המיאוס, עד שהוא חפץ רק להיפטר מממונו, ולכן הוא נותנו לכל הפושט יד ובלבד שלא ישאר הממון אצלו. ובוה אנו מתקנים את החטא של יצרא דממונא שהוא עיקר גורם המניעה והעיכוב לביאת המשיח.

*

את כל אלה הדברים הנאמרים באמת החי יתן אל לבו, כי אין אלו דברי דרוש בעלמא, אלא דברי אמת לאמיתה. אנשים טרודים ורדופים במדרת הזמן ואין איש שם על לב לחשוב חשבנו של עולם ולפקוח עיניים לראות ולהבין את מצבנו.

הלא חרפה ובושה תאחזנו שאנו שרויים כבר יותר מאלף ותשע מאות שנה בגלות, וכבר עברו יותר משלשים שנה מעת שהרשע ימש"ו החריב את רוב סלתה ושמנה של כלל ישראל, ונתרנו לדאבוננו רק מתי מספר שארית הפליטה, והנה הרשעים שוב נשאו ראש ומחדדים את חרבם, ואין לך יום שאין שומעים שמועות קשות על

שנעשה האל"ף זעירא, כלומר שרוב הממון שהיה להם לאלפי אלפים ורבי רבבות נעשה בעיניהם כדבר קמן מאד וחסר ערך, ונעשו כולם שונאי בצע, אז זכו שנאמרה להם פרשת הקרבנות שהקריבו במשכן כאמור ויקרא ה' אל משה מאהל מועד לאמר וגו'.

וזהו לימוד והוראה גם לעתיד, שכך יהיה לעתיד לבוא, שכאשר בני ישראל יבטלו את יצרא דממון, אז ישלח הקב"ה את מלך המשיח עם אליהו הנביא שישיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם.

בן יעורנו ה' אלקינו ויהיו דברינו נשמעים לעבודתך, ויחונן אותנו דעת שנוכל באמת לתת אל לבנו לשוב אל ה', ולבחון ולבדוק כל תנועה ותנועה שאנו עושים אם אין בה חלק מהיצר של עבודה זרה גילוי עריות ושפיכות דמים. ושנדע באמת שאנו הולכים בסטרא דקדושה, ונזכה לכלול עצמנו בתוך כלל ישראל ובבחינת חסד דקדושה, להצטרף בצרתן של ישראל ולשמוח בשמחתן של ישראל.

ולפני ה' נשפוך שיה, שימי הפורים הללו יהיו ימי הפורים האחרונים בגלות, ומי יתן שעוד לפני ימי הפורים יבוא משיח ונוכה ברחמי ה' להיות בפורים הבעל"ט בארץ ישראל, כי אחכה לו בכל יום שיבוא. ויעזור השי"ת שהחודש הזה יהיה סוף וקץ לכל צרותינו תחילה וראש לפדיון נפשנו, וניגאל בגאולת עולם במהרה בימינו, אמן.

ונמשך הדבר עד שיצאו ממצרים וקיבלו התורה, ואחר כך התעוררה ביותר קליפת עבודה זרה במשך שני אלפים שנה, אשר לעומת זאת הצטוו לבנות המשכן ולהקריב קרבנות כדי להכניע את קליפת עבודה זרה, ואחר כך התגברה ביותר קליפת הממון.

ונראה לומר, שבהקמת המשכן הקדימו רפואה למכה להכניע ולהחליש גם את קליפת הממון העתידה להתגבר בדורות הבאים, ולפיכך הצטוו ישראל להביא מכספם וזהבם נדבה למשכן, והרבו להביא את כל אשר להם, כמו שמפורש באריכות בפרשת ויקהל (שמות לה, כא-כה) ויבואו כל איש אשר נשאו לבו וכל אשר נדבה רוחו אותו הביאו את תרומת ה' וגו', ויבואו האנשים על הנשים כל נדיב לב הביאו חח וגזם וטבעת וכמוז כל כלי זהב וכל איש אשר הניף תנופת זהב לה', וכל איש אשר נמצא אתו תכלת וארגמן וגו', עד כדי כך שנאמר שם (לו, ה-ו) ויאמרו אל משה לאמר מרבים העם להביא וגו', ויצו משה ויעבירו קול במחנה לאמר איש ואשה אל יעשו עוד מלאכה לתרומת הקודש וגו', ורק אחרי שכל אחד השליך את כל כספו ורכושו והכניע את יצרא דממונא, אז זכו ישראל לבנין המשכן והקרבת הקרבנות, אשר בזה הכניעו גם את יצרא דעבודה זרה.

זה הרמז באות אל"ף זעירא בתיבת ויקרא בתחילת פרשת הקרבנות, כי האות אל"ף רומזת לריבוי ממון, מלשון אלפי זהב וכסף, והרמז בזה שרק אחרי

דברי תורה

מכ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א

השיבנו ה' אליך ונשובה

חדש ימינו כקדם

הרהורי תשובה באים לאדם מכרוז הבת קול

נראה לבאר בהקדם מה שכתב בספה"ק דגל מחנה אפרים (פרשתו, ד"ה ויקרא אל משה) בשם זקנו הבעש"ט הקדוש זי"ע, לבאר דברי רש"י בריש פרשתו, הקול הולך ומגיע לאזניו וכל ישראל לא שומעין, דמצינו בחז"ל (אבות ג, ב) בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב ומכרות ואומרת אוי להם לבריות מעלכונה של תורה, ולכאורה מה תועלת יש בבת קול אם אין אנו זוכים לשמוע אותה. ואמר דכל אותן הרהורי תשובה שיש לאדם בכל יום בעומק לבבו, מקורו מאותו בת קול, ומי שהוא בר דעת מכין זאת ומפשפש במעשיו ושבתשובה שלימה, אבל מי שאין בו דעת אינו שם לבו לזה ואינו שב אל ה'.

וזהו הרמז בדברי רש"י, שבכל יום ויום יום מתקיים 'ויקרא', רצ"ל שהקב"ה קורא בבת קול ומעורר לתשובה, אבל הקול הולך ומגיע רק לאזניו של משה שהוא סוד הדעת (וזה"ק,

בתורה"ק (ויקרא א, א-ב) ויקרא אל משה וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר, דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם אדם כי יקריב מכם קרבן לה' מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן תקריבו את קרבנכם.

בבעל הטורים, א' דויקרא זעירא, שמששה לא רצה לכתוב אלא ויקר, כדרך שנאמר בבלעם (במדבר נג, ד), כאילו לא נראה לו השם אלא במקרה, ואמר לו הקב"ה לכתוב גם באל"ף, וכתבה קטנה. וכבר נלאו חכמי לב להבין הענין שרצה משה לכתוב על עצמו הלשון ויקר שהוא לשון עראי וטומאה וכמו שכתב רש"י. גם יש לבאר כפל הלשון, דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם.

ובמדדש (ויקרא רבה א, ב) הסמוך הכתוב (הושע יד, ח) ישובו יושבי בצלו יחיו דגן ויפרחו כנפן זכרו כיון לבנון, ישובו יושבי בצלו אלו הגרים שבאין וחסין בצלו של הקדוש ברוך הוא וכו' נעשו עיקר כישראל. וצריך ביאור השייכות והסמיכות אהרדי.

(ויקרא כג, ז) ולקחתם לכם ביום הראשון, וכי ראשון הוא והלא מ"ו יום הוא ואת אמרת ביום הראשון, אלא ראשון הוא לחשבון עונות, וז"ל: באמת נכון הדבר שבימים האלו מראש השנה עד יום הכיפורים כל איש ואיש בודאי ענינו פקוחות על כל דרכיו לשוב אל ה', איש לפי שכלו יהולל ולפי מדריגתו מפחד ה' ומהדר גאונו בקומו לשפוט הארץ כי קרוב יום ה' ומי יכול להצטרק בדיו, ומי הגבר אשר לא ירא ואיזהו נפש אשר לא תעונה כי יבא להיות נשפט לפני שופט כל הארץ על כל מעשיו, הלא החרד על דבר ה' יעשה במרום הר שכלו לתקן את אשר עוות והתשובה נקרא תשובה מיראה. ואחר יום הכיפורים כשעוסקין במצות סוכה ולולב וד' מינים וצדקה כיד ה' הטובה בנדבה וחובה לעבוד את עבודת ה' בשמחה וטוב לב, אזי התשובה הזאת תשובה מאהבה.

וידוע מאמר חכמינו ז"ל (יומא פו, ב) שעל ידי תשובה מיראה הודנות נהפכו לשגגות ועל ידי תשובה מאהבה הודנות נהפכו לזכויות וכו', והקב"ה ברוב רחמיו וחסדיו הרוצה בתקנות השבים לפניו באמת ובאהבה כאמור (בתפילות הימים הקדושים) ולא תחפוץ במות המת כי אם בשובו מחטאיו וחייה, על כן בחג הזה שאנו באים לחסות בצל ש-די על ידי מצות ומעשים טובים מאהבת השי"ת או מונה העונות לידע כמה מצות יהיה חילוף העונות, מה שאין כן עד סוכות שהוא מיראה אזי לא ימנה כלל שעדיין הם שגגות, אמנם בסוכות שאז הוא מאהבת השם או השי"ת מונה וסופר העונות כדי שיתהפכו לזכויות ויהיו מליצים טובים על ישראל.

פרשת ויקהל, ח"ב דף רכא, א), כי צדיק כזה מבין שהוא מהבת קול ומתעורר לתשובה. וכל ישראל לא שומעין, היינו שאינם שמים אל לבם את קול הכרוז של הבת קול ואינם שבים אל ה', עכרה"ק.

וכן הוא בספה"ק תולדות יעקב יוסף (פרשתו, אות ב) וז"ל: דהקשה מורי מה שאמרו חז"ל (אבות ג, ב) בכל יום בת קול יוצאת מהר חורב ומכרות וכו', ממה נפשך, אם אי אפשר שישמע שום אדם הכרוז הזה אם כן למה יוצא בת קול כלל, ואם אפשר שישמע, אם כן מאי טעמא לא נשמע וכו'. וביאר כי למעלה אין אומר ואין דברים, רק עולם המחשבה, אם כן מה שמגיע לאדם הרהורי התשובה הוא מן הכרוז וכו' ודפח"ח. הרי כי אם יטה אוזן לשמוע קול הקריאה והכרוז אפשר לכל אדם שישמע והיינו במחשבה. אמנם אם הוא בר דעת להבין שזהו המחשבה הוא קול הכרוז, והבת קול ממנו יתברך בעצמו על ידי התפשטותו בעולמות עד שמגיע למחשבת אדם זה, ויטה אזן לשמוע בלמודים לשמוע ולעשות, אזי יוסף ה' דבר עמו איך יתנהג בדרכי ה' כמו שנאמר (תהלים כה, ח) טוב וישר ה' על כן יורה חטאים בדרך, עכלה"ק עיי"ש.

בחג הסוכות עושים תשובה מאהבה והזדונות נהפכים לזכויות

ידוע מה שכתב הרה"ק מבארדיטשוב זי"ע בקדושת לוי (פרשת האוינו, ד"ה מי א-ל כמוד) לבאר מאמר חז"ל במדרש (תנחומא, פרשת אמור, אות כב) על הפסוק

שהכל, מה שאין כן דגן ויין משתנים למעליותא וקובעין ברכה לעצמן לברך עליהם המוציא ובורא פרי הגפן.

ובן הוא בעל תשובה שעושה תשובה מאהבה, דאישתני למעליותא שזדונות נעשין לו כזכיות. וזה שאמר הכתוב, ישובו, דמי שעושה תשובה, יושבי בצלו, רזמו לסוכה שהיא צילא דקוב"ה צילא דמהימנותא (זוה"ק, פרשת אמור, ח"ג דף קג, א), והיינו שעושה תשובה מאהבה כמו בחג הסוכות כנ"ל, הריהו נשתנה למעליותא כמו יחיו דגן ויפרחו כנפן, ששני אלו הדגן והגפן משתנים למעליותא, והוא זוכה שהזדונות יתהפכו לזכיות.

בזה מבאר (מאמרי אדר, שם) הכתוב במגילת איכה (ב, יב) לאמותם יאמרו איה דגן ויין, לאימותם היינו בחינת אימא תשובה עילאה, ואימא היא בחינת תשובה מאהבה, ולכן יאמרו איה דגן ויין דייקא, שהם מורים על שינוי למעליותא בין שיש בהם תוספת ברכה. ומצינו בתורה אצל שרה אמנו שהיו שנותיה קכ"ז שנים, דכאמור אימא מורה על תשובה מאהבה, והיא מאירה על הבנים שעושים תשובה מאהבה ומשתנים למעליותא. ולכן חיתה קכ"ז שנים העולה כמנין דג' וי"ן. עכרה"ק ורפח"ח.

הקרבת קרבן מעורר את האדם לתשובה מאהבה

ידוע מה שכתב הרמב"ן (בפרשתו א, ט) בענין עבודת הקרבנות וז"ל: שיחשוב אדם בעשותו כל אלה כי חטא

וזהו פירוש, ראשון, הוא שנקרא החג הזה ראשון כי לו משפט להקרא ראשון על שיש בו מעלות חשבון העונות ואזי הוא משפיע לנו טובה וברכה כאשר רצונו יתברך להשפיע תמיד, כי יותר ממה שהעגל רוצה לינק פרה רוצה בו, עכלה"ק.

והיינו הכימי הדין ראש השנה ויום הכיפורים עושים בני ישראל תשובה מיראה, כי בימים אלו מלך במשפט יעמיד ארץ ועל ידי תשובה מעבירין את רוע הגזירה, וכל אחד שב מיראתו ומפחד הדין ובכדי שיכתב ויחתם לחיים טובים ארוכים ולשלום, ועל ידי תשובה כוו נהפכים הזדונות לשגגות. אבל ימי חג הסוכות שהם זמן שמחתנו כמאמר הכתוב (ויקרא כג, מ) ושמחתם לפני ה' אלקיכם שבעת ימים, הם ימים של תשובה מאהבה, וכימים אלה הקב"ה מונה שוב את העבירות כדי להפכם למצוות וזכיות, ולכן הוא ראשון לחשבון עוונות, ובה נשלם מחילת העבירות.

על ידי תשובה וביתר בתשובה מאהבה נשתנה כל האדם למעליותא

זקן"ק מוהרצ"א זי"ע בכני יששכר (מאמרי תשרי, מאמר י, אות כ; מאמרי אדר, מאמר ג, אות ח) הביא דברי הרה"ק מבארדימשוב זי"ע, ומבאר על פי זה את הפסוק המובא במדרש הנ"ל, ישובו יושבי בצלו יחיו דגן ויפרחו כנפן וגו', ועל דרך דקיימא לן (ברכות לה, ב) דכל הפירות שמשתנים מברייתן, גרעותא היא גביהו ואבדו ברכתם הראשונה ומברכין עליהן

הרחמים עיי"ש, וזהו להיפוך מבחינת זובח לאלקים יחרם (שמות כב, יט), דכששוחט לצד מרת הדין משם אלקים, אין זה כראוי. וכיון שהתשובה נתעוררה מצד החסד והרחמים היתה זאת תשובה מאהבה ועל ידה נהפכו הזדונות לזכויות.

גדולים בעלי תשובה יותר מצדיקים גמורים

לכן בפרשה זו דאיירי בהבאת הקרבנות כתב א' זעירא, דלרמו דגם מי שנפל לבחינת ויקר שהוא עראי וטומאה, מכל מקום על ידי שיתעורר לתשובה מאהבה כפי שהיו מתעוררים בעת שהביאו את הקרבנות לפני ה', יזכה ויתהפך למדרגת ויקרא שהוא לשון חיבה לשון שמלאכי השרת משתמשים בו, כי כל זדונותיו יתהפכו לזכויות.

וזהו, דבר אל בני ישראל דייקא, כי אף דתשובה גופא עוד אפשר למצוא אצל אומות העולם, כמו שהיה אצל אנשי נינוה (יונה ג, ו-י), אבל מדרגת תשובה מאהבה בוודאי אין שייך אצלם כלל וכלל (עיי' בית אלקים להמבי"ט, פרק יד). ואמרת אליהם אדם כי יקריב מכם קרבן, שאם ירצה להתקרב לעבודת ה' אחר שהוא מרוחק מהקדושה, אזי אף שהוא במצב נחות ובשפל המדרגה, בחינת מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן, שחוטא ועושה מעשי בהמה, וכמו שדרשו חז"ל (חולין ה, א) מן הבהמה מכל להביא בני אדם שדומין לבהמה, מכל מקום על ידי תשובה מאהבה הרי מעשי הבהמה עצמם יתהפכו לזכויות ומהם גופא תקריבו את קרבנכם, כי כל המעשים ישתנו למעלותא, וכבר אמרו

לאלקיו בגופו ובנפשו, וראוי לו שישפך דמו וישרף גופו לולא חסד הבורא שלקח ממנו תמורה וכפר הקרבן הזה שיהא דמו תחת דמו, נפש תחת נפש, וראשי אברי הקרבן כנגד ראשי אבריו וכו', עכ"ל"ק.

כן כתב זק"ק זי"ע בישמח משה (פרשת צו, ד"ה ואם האכל) שעיקר המטרה בהבאת הקרבן הוא להביא את האדם להכנעה ולתשובה, וכותב בתוך דבריו: דהעיקר הוא דעל ידי הקרבן ישם החוטא אל לבו ויחשוב בעצמו, מה זה שבשביל שחטאתי אני, ישחט תמורתני בעל חי שלא חטאה ואין עול בכפה, ובודאי אין זה כי אם השתעבד הפחות להנכבד ממנו, כי על ידי זה הותר לי לשחוט הבעל חי תמורתני והיתה נפשה תחת נפשי, הנה מזה יבא החוטא ליקח קל וחומר בעצמו, ומה אם הבעל חי לנגד האדם אשר לא בראו ולא גמלו כל טוב כך, על אחת כמה וכמה איך ראוי להאדם להשתעבד ולהכנע להנכבד מלך מלכי המלכים הקב"ה שבראו והוציאו מאין ליש וגמלו כל טוב ואיננו מסיר השגחתו ממנו אף רגע, ומזה יבא לחשוב עם קונתו ולקרוע סגור לבו עלי חטאיו אשר עבר ופשעו אשר גבר, ויתמרמר מאד ויתחרט וישוב בתשובה שלימה, עכ"ל"ק.

והנה התשובה הזאת שנתעורר האדם בעת הבאת הקרבן על ידי עבודת הכהנים, היא בנדר תשובה מאהבה, שכן הכהנים הם מסמרא דחסד (זוה"ק, פרשת נשא, ח"ג דף קמו, א) כדכתיב (דברים לג, ח) תומיך ואוריך לאיש חסידך, וכן איתא בוורר הקדוש (פרשתו, ח"ג דף ה, א) שהקרבנות הם משם הוי" ב"ה שהוא שם

תשרי אומרים תשליך ומקויים ותשליך במצולות ים כל חטאתם (מיכה ז, יט), והיינו שהקב"ה אינו מוחקם לגמרי, ובהגיע חודש ניסן שעושים תשובה מאהבה שואבים מים שלנו ומוציאים את העוונות שהשליכו שם, כי כעת הם נצרכים על מנת שיתהפכו לזכיות (ע"ן אמרי יהודה, פרשת בשלה, ד"ה ויאמר ה').

וַיֹּרְמוּזוּ כמה שמקדימים אכילת מצה למרור, שכבר העירו בזה (צל"ח, פסחים קטו, ב ועוד) דהמרור הוא זכר למה שנאמר (שמות א, יד) וימררו את חייהם, שהיה קודם הנאמר (שם יב, לט) ויאפו את הבצק אשר הוציאו וגו', שלזכר זה אוכלים מצות. שכן מרור רומז על החטאים וכדכתיב (ירמיה ב, יט) כי רע ומר עזבך את ה', ואילו מצה מרמזת על מצוות כדכתיב (שמות יב, יז) ושמרתם את המצות, וברש"י מהמכילתא (פרשת בא, פרשה ט) אל תהי קורא את המצות אלא את המצוות. ובפסח מקדימין ואוכלים המצות ואחר כך אוכלים המרור, דכיון שעושים אז תשובה מאהבה נחשב גם המרור למצוה.

ובעידן רעוא דרעוין
ש"ק פרשת ויקרא תשנ"ג

חז"ל (ברכות לה, ב) מקום שבעלי תשובה עומדין צדיקים גמורים אינם עומדין שנאמר (ישעיה נז, יט) שלום שלום לרחוק ולקרוב, לרחוק ברישא והדר לקרוב.

וּשְׂפִיר הסמיך המדרש את הפסוק ישובו יושבי בצלו יחיו דגן ויפרחו כגפן, שכאמור נדרש מפסוק זה על מעלת העושה תשובה מאהבה שהוא נשתנה למעליותא וזדונותיו נהפכין לזכיות, כמו הדגן והגפן שברכתם משתנה למעליותא. ודרשו שם חז"ל, אלו הגרים שבאין וחסין בצלו של הקדוש ברוך הוא נעשו עיקר כישראל, ורומז לבעלי תשובה שהיו מתחילה רחוקים מן הקדושה וכעת זכו והתקרבו לה' בתשובה מאהבה עד שנעשים כעיקר, וכאמור דגדולים בעלי תשובה מצדיקים גמורים.

חג הפסח הוא זמן של תשובה מאהבה

הנה באים וממשמשים ימי הפסח, ימי המהרה, וידוע מהרה"ק הרבי ר' מיכל מזלאטשוב זי"ע, שבימים הנוראים עושים תשובה מיראה, ואילו בחג הפסח עושים תשובה מאהבה, ולכן בחודש

יעמוד על הברכה ידידנו הנכבד שהרים תרומתו קודש להדפסת הגליון

הרה"ח ר' שמואל ברנשטיין הי"ו

קרית צאנז, נתניה

לעילוי נשמות אביו ואמו

הרה"ח ר' ישראל ב"ר יעקב חנניה ז"ל – נלב"ע ביום ב' ניסן תשע"ו

ומרת ליבא דבורה ב"ר משה יהודה ליב ז"ל – נלב"ע ביום י"ג מרחשון תשע"ה

תנצב"ה

הר"ר יקותיאל שלמה זלמן אליאס הי"ו

ירושלים

בן הרה"ג ר' דניאל שליט"א, וחתן הרה"ח ר' שמואל עוזר אברמוביץ הי"ו
לזכות בנו יוסף שיחי שנולד במזל טוב
יזכה לגדלו לתורה לחופה ולמעש"ט, ולרוב נחת ואושר כה"י

הר"ר משה שמעון הלוי קליין הי"ו

קרית צאנז, נתניה

בן הרה"ח ר' דוד שלום אליעזר הלוי הי"ו, וחתן הרה"ג ר' אלעזר שימון שליט"א
לזכות בנו טוביהו שלמה הלוי שיחי שנולד במזל טוב
יזכה לגדלו לתורה לחופה ולמעש"ט, ולרוב נחת ואושר כה"י

הרב אליהו פנחס וידר שליט"א - קרית צאנז, נתניה

בן הרה"ג ר' משה מרדכי שליט"א, וחתן הרה"ג ר' אליהו גומבו שליט"א
לזכות בתו תחי שנולדה במזל טוב
יזכה לגדלה לבעל תורה לחופה ולמעש"ט, ולרוב נחת ואושר כה"י

ולעילוי נשמת

זקיננו הגאון הצדיק הנודע לשם ולתהלה, מפארי רבני עדתינו הקדושה
רבי אהרן בן הרה"ח ר' אלטיר ברוך זצ"ל וידער
אב"ד לינז וחבר הביד"צ דקהילתנו הק' בארה"ב
נלב"ע ביום ה' ניסן תש"ע - תנצב"ה

הר"ר משה אהרן הלוי סגל הי"ו

קרית צאנז, נתניה

בן הרב אליעזר הלוי הי"ו, וחתן הרה"ח ר' משה חיים יוספוביץ הי"ו
לזכות בתו תחי שנולדה במזל טוב
יזכה לגדלה לבעל תורה לחופה ולמעש"ט, ולרוב נחת ואושר כה"י

אחד מאנ"ש הי"ו

לזכות בנו המו"מ בתויר"ש שיחי
שיזכה בקרוב למצוא את זיווגו ההגון
ויזכה להקים בית נאמן בישראל, ברוב נחת ואושר כה"י

הרה"ח ר' בן ציון גבריאל לוק הי"ו

קרית צאנז, נתניה

לעילוי נשמות

אביו הרה"ח ר' ידידיה ב"ר יוסף דוב ז"ל לוק - נלב"ע ביום ג' ניסן תשס"ג

אמנו מרת אסתר ב"ר בן ציון ז"ל - נלב"ע ביום י"א אדר א' תשס"ז

זוגתו מרת מטל ב"ר אברהם צבי ע"ה - נלב"ע ביום ב' תמוז תשע"ז

אחיו הר"ר צבי ב"ר ידידיה ז"ל - נלב"ע ביום כ"ז ניסן תשמ"ו

תנצב"ה

הרה"ג ר' אליעזר אסטרייכר שליט"א

בני ברק

לעילוי נשמת אביו

הרבני החסיד המופלג מוה"ר משה בן הרה"ח ר' אליעזר ז"ל אסטרייכר

נלב"ע ביום ד' ניסן תשע"ח

תנצב"ה

הרה"ח ר' חיים יוסף גרינברגר הי"ו - נתניה

לעילוי נשמות

אביו הרה"ג ר' אברהם בן הרב צבי דוב ז"ל

נלב"ע ביום ה' ניסן תשנ"ט

ודודו הרה"ג ר' שלום יעקב בן הרב צבי דוב ז"ל הי"ד

שהיו מחשובי תלמידי הגה"ק המהרש"ג זצוק"ל אב"ד סעמיהאלי

תנצב"ה

הרה"ח ר' ישי הכהן לוינשטיין הי"ו

בני ברק

לעילוי נשמת

דודתו, אחות חמותו, מרת בלומא ב"ר בצלאל ז"ל שטיינר

נלב"ע בלי להשאיר זש"ק ביום ה' ניסן תש"פ

תנצב"ה

לעילוי נשמת

הרה"ח ר' דוד צבי הכהן ב"ר אליהו הכהן ז"ל קליין

נלב"ע ביום ז' ניסן תשע"ד

תנצב"ה

הונצה ע"י המשפחה הנכבדה הי"ו

הרה"ח ר' אלחנן דוב קליין הי"ו

בני ברק

לזכות בנו המו"מ בתויר"ש הבה"ח ישראל צבי שיחי

לרגל שמחת אירוסיו במזל טוב

עב"ג תחי' בת הרה"ח ר' אריה לוק הי"ו

יוכו להקים בית נאמן בישראל ויעלה זיווגם יפ"ה יפ"ה, ולרוב נחת ואושר כה"י

הרה"ח ר' משה אברהם גלניץ הי"ו

ירושלים

בן הגאון רבי יהודה צבי שליט"א, וחתן הרה"ח ר' פנחס יוחנן הברפלד הי"ו

לזכות בנו הב' מאיר אלימלך שיחי שנכנס לעול' המצוות במזל טוב

יוכה לראותו עולה ומתעלה במעלות התורה והיראה, ולרוב נחת ואושר כה"י

הרה"ח ר' דוב משה ישכיל הי"ו

קרית צאנו, נתניה

בן הרה"ח ר' מרדכי אלימלך יונתן הי"ו, וחתן הרה"ח ר' בן ציון גבריאל לוק הי"ו

לזכות בנו הב' יוסף שלמה שיחי שנכנס לעול' המצוות במזל טוב

יוכה לראותו עולה ומתעלה במעלות התורה והיראה, ולרוב נחת ואושר כה"י

ולעילוי נשמת זקנתו מרת דינה ב"ר ישעיה אלעזר ז"ל קליין

נלב"ע ביום א' ניסן תשס"ו - תנצב"ה

הר"ד גבריאל שנק הי"ו

ירושלים

בן הרה"ח ר' מנחם הי"ו, וחתן הרה"ח ר' יונה זאב וייסברגר ז"ל

לזכות בנו בכורו הב' יוסף מרדכי שיחי שנכנס לעול' המצוות במזל טוב

יוכה לראותו עולה ומתעלה במעלות התורה והיראה, ולרוב נחת ואושר כה"י

לעילוי נשמת

הרה"ח ר' יוסף ליפא ב"ר אברהם ז"ל כהן

נלב"ע ביום ח' ניסן תשפ"א

תנצב"ה

הונצח ע"י חתניו הנכבדים הי"ו